Flerkulturelt studium - førskolelærerutdanning

Revidert ved fullmakt fra Dekan etter vedtak i Avdelingsstyret 27. mai 2003

Flerkulturelt studium - førskolelærerutdanning 1
Innledning 3
Beskrivelse av tverrgående tema 6
TEMA 1: 6
TEMA 2: 6
TEMA 3: 7
TEMA 4: 7
TEMA 5: 7
Vurdering 8
Pensum 8
Fagplaner 9
Drama 9
Innledning 9
Mål 9
Innhold 9
Organisering og arbeidsmåter 10
Dramafagets tilknytning til andre fag 10
Vurdering 10
Pensum 11
Forming 12
Innledning 12
Mål 12
Innhold 13
Organisering og arbeidsmåter 13
Vurdering 13
Pensum 14
Fysisk fostring 15
Innledning 15
Mål 15
Innhold 15
Organisering og arbeidsmåter 16
Vurdering 17
Pensum 19
Musikk 20
Innledning 20
Mål 20
Innhold 21
Organisering og arbeidsmåter 21
Vurdering 22
Pensum 23
Naturfag med miljølære 24
Innledning 24
Mål 24
Innhold 25
Organisering og arbeidsmåter 26
Vurdering 26
Pensum 27
Norsk 28
Innledning 28
Innhold 28
Organisering og arbeidsmåter 29
Vurdering 30
Pedagogisk teori og praksis 33
Innledning 33
Mål 33
Innhold 33

Organisering og arbeidsmåter 34
Vurdering 34
Pensum andre studieår 35
Religion og etikk 36
Innledning 36
Mål 37
Innhold 37
Organisering og arbeidsmåter 38
Vurdering 39
Pensum 39
Plan for praksis – FKL-studiet – 2. studieår 41

Innledning

"Flerkulturell lærerutdanning" legger til grunn rammeplaner for henholdsvis allmennlærerutdanning (Rammeplan og forskrift Allmennlærerutdanning, KUF 1999) og førskolelærerutdanning (Rammeplan for førskolelærerutdanningen, KUF 1995).

Det som er nytt er at studiene til de to lærerutdanningene er lagt som parallelle løp de to første årene, med til sammen fem felles tverrgående fellestema, noe sammenfallende pensumlitteratur og arbeidskrav. Praksisopplæringen vil også foregå i parallelle løp de to første årene.

Fra og med tredje studieår deler studieløpet seg for å fange opp differensierte forskjeller i fag-sammensetningen i de to lærerutdanningene. Studentene fra "Flerkulturell Lærerutdanning" vil da gå inn i grupper og fag med andre studenter som startet sin lærerutdanning høsten 2002.

Fagplanene tar utgangspunkt i de ordinære fagplanene ved førskolelærerutdanningen, men er tilpasset det flerkulturelle perspektivet.

Fordeling av studiepoeng på fag første og andre studieår:
* = Eksamen (se også s. 16-17)
St.p. = Studiepoeng (1 år = 60 st.p.)

Førskolelærerutdanningen

	1. STUDIEÅR		2. STUDIEÅR	
Fag	St.p..	Eksamen	St.p..	Eksamen
Pedagogisk teori og praksis	12		18	*
Religion og etikk	8		4	*
Drama			9,9	*
Fysisk fostring	7		5	*
Norsk	5		10	*
Musikk	3		7,2	*
Naturfag med miljølære	10		5	*
Matematikk	6	*		
Samfunnsfag	12	*		
Forming	3,3		6,6	*
Totalt	66,3		65,7	

Oppbygging av studiet de to første årene

FØRSTE STUDIEÅR	
TEMA 1: "Flerkulturell lærerutdanning" – Grunnbegreper og tenkemåter	Pedagogisk teori og praksis Religion og etikk Norsk Samfunnsfag Naturfag med miljølære
PRAKSISOPPLÆRING	Uke 43-46
FAGUNDERVISNING	Pedagogisk teori og praksis Samfunnsfag Naturfag med miljølære Fysisk fostring Religion og etikk
TEMA 2: Lek, læring og oppvekst i et flerkulturelt miljø	Fysisk fostring Pedagogisk teori og praksis Matematikk Musikk Naturfag med miljølære Norsk
FAGUNDERVISNING og PRAKSISOPPLÆRING Praksisopplæring	Forming Fysisk fostring Matematikk Naturfag med miljølære Norsk Pedagogisk teori og praksis Religion og etikk Samfunnsfag
TEMA 3:"Det vakre i verden" - Et estetisk perspektiv på virkeligheten	Forming Musikk Norsk

ANDRE STUDIEÅR	
TEMA 4: Utebarnehage og uteskole i et flerkulturelt perspektiv	Pedagogisk teori og praksis Naturfag med miljølære Fysisk fostring Norsk Drama/ musikk/ forming
FAGUNDERVISNING	Pedagogisk teori og praksis Religion og etikk Norsk Naturfag med miljølære Fysisk fostring
TEMA 5: Språk og læring i et tilpasset perspektiv	Pedagogisk teori og praksis Norsk Drama/Musikk/Forming
FAGUNDERVISNING	Pedagogisk teori og praksis Drama/Musikk/Forming Norsk

Fag	Vurdering og praksis	Semester
Drama	Arbeidskrav: Deltakelse i tverrfaglig estetisk prosjekt. Arbeidskrav: Deltakelse i to tverrfaglige prosjekter. Arbeidskrav: Praktisk arbeide i gruppe, 3 uker. Arbeidskrav: Individuell oppgave, 1200 ord. Eksamen med hovedvekt i drama: Teaterforestilling, gruppe. Muntlig prøving i gruppe med individuell vurdering. Individuell skriftlig oppgave, 3 sider.	Høst Høst/vår Høst Høst Vår
Forming	Arbeidskrav: Deltakelse i to tverrfaglige prosjekter. Arbeidskrav: Individuell oppgave, 2000 ord. Arbeidskrav: oppgaver gitt i undervisning knyttet til verksted, 80 prosent av disse godkjent. Eksamen med hovedvekt i forming: Praktisk-metodisk gruppeeksamen med individuell komponent. Muntlig/visuell presentasjon/gruppeeksamen. Prosjektbeskrivelse, 2-3 sider.	Høst/vår Vår Vår Vår
Fysisk fostring	Arbeidskrav: deltakelse i ett tverrfaglig prosjekt. Eksamen: Muntlig, individuell høring. Mappevurdering.	Høst Høst
Musikk	Arbeidskrav: deltakelse i to tverrfaglige prosjekter. Arbeidskrav: Deltakelse i tverrfaglig estetisk prosjekt. Arbeidskrav: Praktisk-metodisk gruppeoppgave. Kort skriftlig oppgave. Eksamen med hovedvekt i musikk: Praktisk-metodisk gruppeeksamen med individuell vurdering.	Høst/vår
Naturfag med miljølære	Arbeidskrav: Deltakelse i ett tverrfaglig prosjekt. Eksamen: Muntlig, individuell høring. Mappevurdering.	Høst Høst
Norsk	Arbeidskrav: Deltakelse i to tverrfaglige prosjekter. Eksamen med hovedvekt i norsk: Skriftlig, individuell prøve, 6 timer.	Høst/vår Vår
Pedagogisk teori og praksis	Arbeidskrav: Deltakelse i to tverrfaglige prosjekter. Arbeidskrav: Skriftlig gruppeoppgave, ca. 10 sider. Arbeidskrav: Individuell skriftlig didaktisk oppgave knyttet til praksis, 12-15 sider. Refleksjonsnotat. Arbeidskrav: Muntlig framlegg i gruppe av gjennomført didaktisk oppgave. Plan for didaktisk arbeid 1-2 sider. Eksamen: Hjemmeoppgave i gruppe med muntlig høring.	Høst/vår Høst Vår Vår Høst
Tverrfaglig	Eksamen: Det er tverrfaglig organisering av eksamen i fagene drama, forming, musikk og norsk.	Vår

Beskrivelse av tverrgående tema

Undervisningsplaner blir utlevert i forkant av hver tema- og fagperiode. Når det gjelder arbeidskrav, vil det gå fram av fagplan for hvert enkelt fag eller av temaplanene.

TEMA 1:

Flerkulturell lærerutdanning - Grunnbegreper og tenkemåter
Organisering: Fellestema over 5 uker, 1. semester 1. studieår

Innhold:
Innføring og drøfting av i grunnleggende begreper i fagene i lærerutdanningen for å forstå hvorfor vi tenker slik vi gjør. Sentrale begreper som: Verdier og normer knyttet til natur- og kulturforståelse, tradisjoner, koder og diskurser. Etnosentrisme, rasisme, forskjellighet, flerkulturell forståelse, kjønn, klasse, økosystem, religion og rase er her sentrale områder.

Fagfordeling:
Pedagogisk teori og praksis 4 studiepoeng
Religion og etikk 4 studiepoeng
Norsk 2 studiepoeng
Samfunnsfag 5 studiepoeng
Naturfag med miljøære 1 studiepoeng

Arbeidsmåter:
Varierte arbeidsformer, f. eks. fellesforelesninger som oppstart av dagen med to forelesere på tvers av fag, deretter gruppearbeid, selvstudium, kollokviegruppe og/eller seminararbeid i klasse på tvers av utdanninger eller som seminargrupper.

TEMA 2:

Lek, læring og oppvekst i et flerkulturelt miljø
Organisering: Fellestema 2. semester 1. studieår

Innhold:
Sentrale områder her er forberedende og begynnende lese-, skrive- og matematikkopplæring. For å forstå noe av det, må studentene lære noe om barn og elever, noe om ulike syn på lek, ulike syn på læring og kunnskap, samt oppdragelse i hjem, barnehage og skole. Disse institusjonenes oppgave og funksjon skal diskuteres. Relasjoner mellom førskolelærer og barn er her viktig. Forhold mellom oppdragelse av individ og grupper er også sentralt. Begynnende kunnskap i vitenskapelig metode og didaktisk planlegging inngår i temaet.

Arbeidsmåter:
Varierte arbeidsmåter, f. eks. fellesforelesninger som oppstart av dagen med to forelesere på tvers av fag, deretter gruppearbeid, selvstudium, kollokviegruppe og/eller seminararbeid i klasse på tvers av utdanninger eller som seminargrupper. I dette temaet er undersøkelse, kartlegging og diskusjon av erfaringer fra barnehagen en viktig arbeidsform. Det vil også bli vektlagt selvstudium av pensum.

TEMA 3:

"Det vakre i verden" - Et estetisk perspektiv på virkeligheten
Organisering: Fellestema 2. semester 1. studieår

Innhold:
Dette temaet skal gi studentene kunnskap om og erfaringer med å belyse, reflektere over og behandle den estetiske dimensjonen i barnehage, skole og i samfunnet. Studentene skal bruke innsikt i den estetiske dimensjonen til å belyse didaktiske tema knyttet til arbeidet som førskolelærer og grunnskolelærer. Det vil bli lagt vekt på at framføringen eller presentasjonen også har en estetisk form. Temaet skal gi studentene bevissthet om faglige og sosiale prosesser ved dette feltet. Det vil blant annet omfatte kunst- og musikktradisjoner i ulike religioner, matematikken i ulik arkitektur, tradisjoner og fornyelse knyttet til design og ornamentikk og tekstskaping i forhold til dette. Dette fellestema er prosjektorganisert.

Arbeidsmåter:
Prosjektperioden omfatter gruppearbeid i hele temaperioden. Studentene skal, ut fra en faglig introduksjon, velge en problemstilling de skal arbeide selvstendig med. Prosjektet skal være tverrfaglig. Hver gruppe har rett til veiledning to ganger i løpet av prosjektperioden.

TEMA 4:

Naturbarnehage og uteskole i et flerkulturelt perspektiv
Organisering: Fellestema 1. semester 2. studieår

Innhold:
Innholdet i dette temaet vil dreie seg om læring på andre arenaer enn inne i barnehage- og skolerommet. Studentene vil arbeide med observasjon av uteaktiviteter knyttet til natur og kultur, og sette seg inn i divergerende syn på dette fagområdet. Rammeplan for barnehagen og Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen vil være retningsgivende for innholdet i dette temaet. Studentene skal kunne arbeide med egne tema- og prosjektarbeid som skal gjennomføres som del av praksisopplæringen. Innholdet i dette temaet vil også omfatte feltarbeid av ulike slag.

Arbeidsmåter:
Varierte arbeidsmåter, f. eks. fellesforelesninger som oppstart av dagen med to forelesere på tvers av fag, deretter gruppearbeid, selvstudium, kollokviegruppe og/eller seminararbeid i klasse på tvers av utdanninger eller som seminargrupper. I dette temaet er egne erfaringer med natur og kultur sentralt, og derfor vil ulike kurs, feltarbeid og egne erfaringer bli vektlagt. Det vil også bli selvstudium av pensum. (se også arbeidskrav).

TEMA 5:

Språk og læring i et tilpasset perspektiv
Organisering: Fellestema 2. semester 2. studieår

Innhold:
Dette fellestemaet inneholder generell didaktikk og fagdidaktikk. Målet med dette temaarbeidet er å stimulere studentene til å se de språklige elementene i ulike fag, til å utvide sitt begrep om hva språk og kommunikasjon er. I arbeidet med de ulike fag vil språkkoder, språklige mønstre, kommunikasjonsteori og media trekkes inn for å belyse språk som læringsredskap. Spørsmål som hvordan vi kan tilrettelegge opplæring i for eksempel matematikk, språk og kommunikasjon der elevene er aktive, er ett av flere sentrale spørsmål i dette temaet. Derfor er tilpasset opplæring er et hovedområde innenfor temaet.

Arbeidsmåter:
Fellesforelesninger som oppstart av dagen i to timer med to forelesere på tvers av fag, deretter gruppearbeid, selvstudium, kollokviegruppe og/eller seminararbeid i klasse på tvers av utdanninger eller utdanningsvis. I dette temaet er undersøkelse, kartlegging og diskusjon av erfaringer fra barnehage og skole en viktig arbeidsform. Noe av arbeidet kan være utført som studentenes egne prosjekt knyttet til ulike typer praksisopplæring. Det vil også bli vektlagt selvstudium av pensum (se også arbeidskrav).

Temaorganisert innhold
Temaorganisering- og prosjektarbeid vil prege arbeidsformene i studiet i tillegg til andre varierte arbeidsmåter. Det blir lagt opp til 2 - 3 større, timeplanlagte temaperioder hvert studieår. I disse periodene samordner og samarbeider fagene om å støtte studentene i læringen innen et yrkesrelevant tema.

Vurdering

Skikkethetsvurdering
Studentenes arbeid og innsats i alle fag og praksisopplæring blir vurdert i henhold til skikkethet. "Skikkethetsvurderingen skal inngå som en helhetsvurdering av studentenes faglige, pedagogiske og personlige forutsetninger for å kunne fungere som lærer." (jf. Forskrift om skikkethetsvurdering i lærerutdanningene, KUF 1999). Se studiehåndboka.

Arbeidskrav
For å sikre kontinuitet gjennom studiet er formell vurdering knyttet til arbeidskrav for hvert studieår. Arbeidskravene vil også kunne være tverrfaglige og knyttet til de tversgående temaene. En del av disse arbeidskravene består av ulike typer skriftlige oppgaver knyttet til hvert av fagene/temaene og i praksisopplæringsperiodene. Studenten skal kunne samle arbeider fra ulike deler av studiet i en eller flere "mapper" som kan være en støtte for de fag som avvikler muntlig eksamen. Studenten er selv ansvarlig for å ta vare på arbeider det kan være aktuelt å velge ut i en dokumentasjonsmappe. (Se ellers fagenes planer.)

Pensum

Studentenes faglitteratur vil gå fram av planer for de ulike fagene. Studentene vil bli presentert for både obligatorisk faglitteratur og muligheter for valgfritt pensum. Forholdet varierer fra fag til fag.

Studentenes egen læringsplan og veiledning
Hver student tilknyttet "Flerkulturell lærerutdanning" har, i samråd med den faglærer de får tildelt som veileder, ansvar for å sette opp en individuell læringsplan og ajourføre den hvert studieår. Den individuelle læringsplanen skal inneholde informasjon over selvvalgt pensum og gjennomførte arbeidskrav med faglæreres underskrift. Studentene har selv ansvar for å ajourføre og ta vare på sin individuelle læringsplan fra hvert år.

Fagplaner

aê~ ã ~

fåäÉÇåáåÖ

Drama er et kunstfag med røtter i teaterkunsten. Dramapedagogisk virksomhet er en kunstnerisk-pedagogisk bruk av lekens og teatrets uttrykksformer og virkemidler i metodisk arbeid med barn. Den mest spontane form for dramatisk uttrykk i vår kultur finner vi i barns dramatiske lek. I teaterarbeid er dramatisk improvisasjon en parallell til barns rollelek. I begge tilfeller tar barnet/skuespilleren utgangspunkt i en situasjon/opplevelse og leker eller spiller seg fram til en forståelse for handlingens innhold.
I teateret arbeider en fram mot et produkt, en teaterforestilling, hvor det er publikums opplevelse av kunstverket som står i sentrum. I den spontane dramatiske leken er barn både aktør og publikum i en og samme lek-situasjon. Barnet er i leken og uttrykker hele seg gjennom kropp og stemme. Gjennom leken erkjenner barnet hva det er å være menneske i verden, og i den dramatiske leken finner vi spiren til kunstarten teater. Barnet som leker og lek-leder kan sammenlignes med teaterkunstens skuespiller- og regifunksjon.

j ™ä

Undervisningen i drama har som mål å gjøre studenten i stand til å kunne:
- utvikle sin kommunikative kompetanse i samspillet med barn og voksne
- formidle teater for barn ved hjelp av forskjellige dramatiske uttrykksmidler inspirere barn til eget estetisk uttrykk i den dramatiske leken
- forstå at dramatisk kunst er en kommunikasjonsform som når frem til alle mennesker uavhengig av kjønn, kulturell bakgrunn eller psykisk funksjonsnivå.

fååÜçäÇ

Dramafaglig egenutvikling
Det legges vekt på grunnlagstrening av kropp og stemme, både som utgangspunkt for improvisasjonsarbeidet og som element i dramatisk formidling:
- bevegelsesuttrykk
- improvisasjon
- stemmeuttrykk og fortellertradisjon
- dramatisk formgivning
- estetisk refleksjon

Barn og drama
Innsikt og kunnskap om barns dramatiske lek sett i forhold til teaterkunsten og dramapedagogikken:
- teaterkunstens grunnelementer og estetikk
- utviklingen av dramatisk lek
- estetiske elementer i dramatisk lek, innsiktsmåter/observasjon
- forholdet mellom lek, drama og teater i et kulturhistorisk perspektiv

- den dramatiske leken i et barnekulturelt perspektiv

Drama i barnehagen
Det legges vekt på dramatisk formgivning. Studentene arbeider kunstnerisk for å gi ideer/ litteratur en kommuniserbar form. Dramatisk formgivning blir grunnlaget for det dramapedagogiske arbeidet:
- teaterformidling til barn - aktiviserende teater
- dramapedagogisk grunnlagstenkning og metodiske konsekvenser
- drama med barn som har behov for særskilt hjelp og støtte

l êÖ~åáëÉêáåÖ=çÖ=~êÄÉáÇë ã™íÉê

Dramafaget inngår som en del av felles temaarbeid i løpet av høstsemesteret 2. studieår, etter felles føringer for FKL-studiet. Faget deltar i Tema 4: Naturbarnehage og uteskole i et flerkulturelt perspektiv og tema 5: Språk og læring i et tilpasset perspektiv.

Studentene må møte til minst 80 prosent av den nærværspliktige undervisningen. Studenter med for stort fravær må ta igjen det forsømte etter nærmere avtale med studieleder. Studenter kan ikke gå opp til eksamen før kravet om nærværsplikt er oppfylt. All undervisning bortsett fra det tre ukers praktiske arbeidet om høsten er nærværspliktig. Dette er undervisning som studenten ikke kan prøves i til eksamen, og der det er nødvendig at studenten gjør egne opplevelser og erfaringer for å skaffe seg innsikt og forståelse og som har særlig relevans for praktisk arbeid.

Nærværspliktig undervisning er all praktisk skapende arbeid som skjer i studio med påfølgende muntlige refleksjoner. Dette er dramatisk grunnlagstrening, yrkesrelaterte arbeidsmåter og oppgaver i dramatisk formgivning i projisert og personlig form relatert til "Dramafaglig egenutvikling", "Barn og drama" og "Drama i barnehagen". For videre utdypning vises til strekpunktene under avsnittet "Innhold".

Gjennom den praktiske undervisningen (se ovenfor), får studentene erfaringer og innsikt, som gjør dem i stand til å forstå og delta i barns dramatiske lek. Dette er grunnleggende for utøvelsen av yrket. Den enkelte students utvikling av dramatisk kompetanse avhenger av vedvarende deltagelse i studiets kunstfaglige undervisning.
Den enkelte faglærer utarbeider en undervisningsplan som ivaretar studentenes faglige progresjon. Denne planen justeres i forhold til studentenes praktiske faglige utvikling og dramafaglige kompetanse.

aê~ ã~Ñ~ÖÉíë=íáäâåóíåáåÖ=íáä=~åÇêÉ=Ñ~Ö

- Dramafaget deltar i de to tverrfaglige temaene i studieåret
- Dramafaget inngår i forberedelse, gjennomføring og vurdering av praksis gjennom ulik form for veiledning, samt i vurdering av praksisoppgaver.
- Dramafaget inngår som en del av grunnskolepraksisen på samme måte som de andre fagene.
- Dramafaget deltar i prosjekt om utviklings- og fornyelsesarbeid i barnehagen i 3.studieår om høsten.

s ì êÇÉêáåÖ

Studentenes egenutvikling vurderes gjennom studiet. Det legges vekt på at studenten tar ansvar for eget arbeid og læring, tar utfordringer og går inn for aktivt faglig samarbeid.

Studentens dramafaglige arbeid blir vurdert på grunnlag av dramatisk formgivning, dramatisk formidling og skriftlig refleksjon over dramapedagogisk teori og praksis.
Faget inngår i arbeidet med vurdering av studentens skikkethet til yrket.

Arbeidskrav

Arbeidskrav vurderes til godkjent/ikke godkjent av faglærer. Retten til å gå opp til eksamen forutsetter at arbeidskrav er godkjent. Følgende arbeidskrav må være godkjent for å få studieenheten bestått:

- Tverrfaglig estetisk prosjekt i heltidsstudiet, høstsemesteret.
- Deltakelse i studieårets to tverrfaglige prosjekt. Oppgaver blir konkretisert i undervisningsplanene for prosjektet.
- Ett praktisk arbeide i gruppe over tre uker i høstsemesteret knyttet til de fem punktene om dramafaglig egenutvikling.

Skriftlig oppgave:
Høstsemesteret: Studentene skriver en individuell oppgave med et omfang på 1200 ord (om lag 3 sider). Oppgaven skal ta utgangspunkt i dramapedagogisk teori.

De skriftlige oppgavene skrives innen den totale tid studentene har avsatt til faget.
Arbeidskrav vurderes til bestått/ikke bestått av faglærer. Retten til å gå opp til eksamen forutsetter at arbeidskrav er bestått.

Eksamen

I heltidsstudiet 2. studieår er det tverrfaglig eksamen i fagene drama, forming, musikk og norsk. I heltidsstudiet utformes tverrfaglige oppgaver der hovedvekt legges på ett fag, men med krav om at minst ett av de andre fagene synliggjøres i eksamensbesvarelsen. Kullet deles i fire grupper. Det avgjøres ved loddtrekning hvilket fag som skal ha hovedfokus for hver gruppe.

Eksamen med hovedvekt på drama: Ut i fra en oppgave, produserer studentgrupper en teaterforestilling for barn.
Forestillingen blir vist for sensor/faglærer og medstudenter i 15 gruppen, etterfulgt av en samtale med sensor og faglærer hvor kunstneriske valg og dramapedagogiske begrunnelser blir drøftet. I tillegg leverer studentene et individuelt skriv på 3 sider om dramapedagogiske spørsmål. Dette tre siders dramapedagogiske skrivet leses av faglærer og sensor. Eksamen blir vurdert av faglærer og ekstern sensor.
Samtalen tar utgangspunkt i teaterformidlingen, dramapedagogiske erfaringer, dramatisk lek og pensumlitteratur, samt det leverte dramapedagogiske skrivet. Eksamen er en individuell muntlig prøving i gruppe, hvor den veiledende gruppekarakteren fra forestillingen kan bli justert på grunnlag av studentens prestasjon i den påfølgende samtalen.
Inntil 4 kandidater per gruppe.
Det blir avsatt 60 min. per gruppe til visning/samtale.
Hele eksamensarbeidet (forarbeid, gjennomføring og etterarbeid) foregår innen den totale tid studentene har avsatt til faget.

Det gis en karakter for den tverrfaglige eksamenen. Det benyttes en femgradert skala med trinn fra A - E for bestått og F for ikke bestått.
Det anføres i vitnemålet hvilket fag som har hatt hovedvekt ved studentens eksamen. I hvert av de fagene som ikke hadde hovedfokus ved eksamen, anføres karakteruttrykket 'Bestått' på vitnemålet.
Ved utsatt og ny prøve følges de samme prosedyrer som for ordinær eksamen. Vurderingskriterier vil bli bekjentgjort i god tid før eksamen.

mÉåëìã=

Guss, Faith G., 1997: *Kulturell interaksjon mellom teater for barn og barns dramatiske lekekultur*. I: Mellom teater og lek. HiO. Kolon-serie (30 s)

Guss, Faith G., 1997: *Lekens drama*. Kolon. Nr. 8. HiO-notat 1997. Nr. 40. Høgskolen i Oslo, s. 1-103, minus s. 39-53. (80 s)

Hernes, Horn, Reistad, 1993: *Lek, dans og teater*. Asker: Tell forlag, s. 1-81, 103-144, 151-175 (100 tekstsider)

Hernes, Horn, Reistad, 1993: *Teater for barn*. Asker: Tell forlag, s. 1-54, 77-81, 85-112, 130-148 (100 tekstsider)

Jensen, Anne og Roger Sivoll (red.), 1994: *Lekeprosesser - kunstprosesser*. Oslo: Et FOU prosjekt i Etterstad Barnehage (39 tekstsider)

Lindquist, Gunilla, 1992: *Ensam i vida världen*. Lund: Studentlitteratur (75 tekstsider)

Mykle, Bjørg, 1993: *Dukkenes magi*. Oslo: Pax Forlag (100 tekstsider)

Sum: 524 tekstsider.

Endringer i pensum kan bare gjøres etter avtale med seksjonsleder og studieleder.

I tillegg legger den enkelte faglærer i samarbeid med sine studenter opp 100 s. tilleggslitteratur fra blant annet:

Braanaas, Nils (red.), 1994: *Dramafaget i barnehage og småskole*. (antologi) Oslo: Landslaget drama i skolen

Til sammen ca 600 sider

cçê ã áåÖ

fåäÉÇåáåÖ

Forming er et uttrykks- og kommunikasjonsfag som vektlegger arbeid med materialer, teknikker og arbeidsmåter i et to- og tredimensjonalt formspråk. Faget innebærer arbeid med estetiske og tekniske problemstillinger på eget nivå og didaktisk tenkning i forhold til yrket. Studentenes egne erfaringer skal danne utgangspunkt for arbeid i barnehage og skole i det flerkulturelle samfunn. Faget skal oppøve evne til å utforme det fysiske miljøet på en hensiktsmessig måte. En viktig målsetning er at forming planlegges og tilrettelegges på en slik måte at barn opplever mestring og glede uansett evner og forutsetninger.
Forming kan bidra til å fremme økt forståelse og respekt og likeverd mellom kjønn, folkegrupper og ulike kulturer. Grunnlaget for forming er inntrykk fra natur, kunst og kultur.

j ™ä

Gjennom studiet skal studenten utvikle

- estetisk oppmerksomhet knyttet til et flerkulturelt perspektiv
- kunnskap om, og erfaring med materialer, redskaper og arbeidsmåter
- kunnskap om barns formspråk som et grunnlag for å planlegge, gjennomføre og vurdere formingsvirksomhet i det flerkulturelle barnehagemiljø
- evnen til å motta og gjøre bruk av kunst og formkultur for så å aktivisere sin yrkesrolle som kulturarbeider i et flerkulturelt samfunn

- reflektert holdning til skapende virksomhet og de faktorer som bidrar til et stimulerende miljø
- en aktiv og reflektert holdning til barnehagens fysiske og visuelle miljø

fååÜçäÇ

Praktisk skapende arbeid
Innføring i bruk av materialer
- Tre
- Leire
- Tekstil
- Papir
- Tegne- og malematerialer
- Naturmaterialer
- Gjenbruksmaterialer

Fagdidaktikk
- barns utvikling i arbeid med to- og tredimensjonale materialer i et universelt perspektiv
- forming; ide og innhold
- lek og skapende prosesser
- lek
- metodisk tilrettelegging og progresjon
- estetikk

Kunst og formkultur
- formkulturbegrepet
- tradisjon og identitet
- formidling
- kunstopplevelse
- analyse, vurdering og bruk av kunst og formkultur

Fysisk miljø
- inne- og uterom
- verkstedmiljøet
- dokumentasjon av produkter og prosesser

Organisering og arbeidsmåter

Studiet i forming har et omfang på 9,9 st.p., 3,3 st.p. i 1. år og 6,6 st.p.i 2. år. Hovedvekten av studiet består av prosessorienterte oppgaver og øvelser på verksted. Ekskursjoner til kulturinstitusjoner og studentstyrt seminar inngår også.
Faget deltar i Tema 3: Det vakre i verden, Tema 4: Naturbarnehage og uteskole i et flerkulturelt perspektiv og Tema 5: Språk og læring i et tilpasset perspektiv.
Faget deltar også i ulike former for veiledning. Hoveddelen av fagdidaktikk og kunst- og formkultur, er selvstudium.

Vurdering

Det legges vekt på at studentene tar ansvar for eget arbeid og læring, tar utfordringer og aktivt deltar i faglig samarbeid.

Faget inngår i arbeidet med vurdering av studentens skikkethet til yrket.

Arbeidskrav

Dette er oppgaver som bør sikre et møte med de sentrale materialene og uttrykksformene i faget. Oppgavene bør i størst mulig grad vinkles inn mot flerkulturelle tema i studiet.

Arbeidskrav vurderes til godkjent/ikke godkjent av faglærer. Retten til å gå opp til eksamen forutsetter at arbeidskrav er godkjent. Følgende arbeidskrav må være godkjent:

- Arbeidskrav med framlegg i gruppe og prosjektskisse på to sider knyttet til Natur-barnehage/uteskole i et flerkulturelt perspektiv høsten 2003. Dette arbeidskravet er et forprosjekt til eksamen vårsemesteret 2004.
- Deltakelse i prosjekt 5: Språk og læring i et tilpasset perspektiv.
- Individuelt arbeidskrav, 2000 ord. Oppgaven kan arbeides med frem til våren 2004.

I løpet av våren 2004 må 80 prosent av oppgavene gitt i undervisning knyttet til verksted være godkjent i henhold til kriterier gitt i oppgavetekst. Se frister i undervisningsplan. Oppgavetype og antall presiseres i undervisningsplan.

Eksamen

I heltidsstudiet 2. studieår er det tverrfaglig eksamen i fagene drama, forming, musikk og norsk. I heltidsstudiet utformes tverrfaglige oppgaver der hovedvekt legges på ett fag, men med krav om at minst ett av de andre fagene synliggjøres i eksamensbesvarelsen. Kullet deles i fire grupper. Det avgjøres ved loddtrekning hvilket fag som skal ha hovedfokus for hver gruppe.

Eksamen med hovedvekt i forming: En praktisk/metodisk gruppeeksamen med individuell komponent. Prosjektoppgaven utføres i forbindelse med studier innen området kunst og formkultur. Prosjektet ender opp med en muntlig/visuell presentasjon/gruppeeksamen.

- Inntil 4 kandidater pr. gruppe.
- 2-3 siders prosjektbeskrivelse leveres i forkant av presentasjonen.

Eksamen blir vurdert av faglærer og ekstern sensor. Det gis en karakter på vitnemålet på bakgrunn av gruppeframlegg og individuell komponent, som er en individuell høring etter gruppas framlegg.

Det benyttes en femgradert skala med trinn fra A - E for bestått og F for ikke bestått.
Det anføres i vitnemålet hvilket fag som har hatt hovedvekt ved studentens eksamen. Det gis en karakter for den tverrfaglige eksamenen. I hvert av de fagene som ikke hadde hovedfokus ved eksamen, anføres karakteruttrykket 'Bestått' på vitnemålet. Vurderingskriterier vil bli bekjentgjort i god tid før eksamen.

Pensum

Andersen, Jytte, 2002:	*Det gjemmer seg i blyanten - en bok om barns bildespråk*. Oslo: Pedagogisk Forum (85 s)
Haabesland, Anny Å. og Ragnhild E. Vavik, 2000:	*Kunst og håndverk - hva og hvorfor*. Stord: Fagbokforlaget (164 s)
Jonstoij, Tove og Åsa Tolgraven, 2003:	*Hundre måter å tenke på*. Oslo: Damm undervisning (80 s)
Larsen, Ann Kristin, 2000:	*Barn og unges læringsmiljø*. Flerkulturell forståelse (15 s)
Svendsrup, Jørgen, 1999:	*Tegn på tegn er tegn på noget*. København (40 s)
Storaas, Frøydis, 1996:	*Barneteikning*. Oslo: Samlaget (80 s)

Barnehagefolk 2002: Temanummer Den flerkulturelle barnehagen. Pedagogisk Forum (55 s)

Selvvalgt litteratur som forsterker den flerkulturelle profilen. Maksimum 100 sider.

Oversikt over anbefalt litteratur finnes i kompendium.

Mindre endringer i pensum kan bare gjøres etter avtale med seksjonsleder og studieleder.

Fysisk fostring

Innledning

Faget fysisk fostring tar sitt utgangspunkt i at menneskekroppen er skapt for bevegelse. Det er viktig at barn får mulighet til å utvikle den fysiske kapasitet og de motoriske ferdigheter som er naturlige for alderstrinnet.
Bevegelsesutfordring og muligheter til utforsking i et bevegelsesmiljø, gir barnet bevegelseserfaring. Denne erfaringen er med på å bygge opp barnets identitet og selvoppfatning. Allsidig bevegelseserfaring har også betydning for intellektuell, emosjonell og sosial utvikling. Barn har ulike forutsetninger for å delta i lek og fysisk aktivitet. Her har barnehagen et særlig ansvar for barn med spesielle behov.
Barnehagen blir en stadig viktigere arena når det gjelder å ta vare på barns helse, gi naturopplevelser og stimulere til skapende bevegelsesaktivitet. Tilrettelagt lek og fysisk aktivitet i barnehagen kan gi barna bedre forutsetninger for skolestart og for å delta i aktiviteter på skolen og i fritiden. Gjennom bevegelseslek kan barnehagen også gi barn forståelse for likeverd mellom kjønn, folkegrupper og kulturer.

Mål

Studiet i fysisk fostring skal forberede studentene til å se betydningen av å bruke fysisk aktivitet som del av det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Videre skal studiet gi studentene mulighet til selv å bli glad i å være i fysisk aktivitet.
Gjennom studiet i fysisk fostring skal studenten

- tilegne seg kunnskap og innsikt i barnets fysiske og motoriske utvikling og den betydning denne har for barnets læring og utvikling
- gjennom aktiv deltakelse få kunnskap, innsikt og erfaring i ulike former for lek og fysisk aktivitet
- tilegne seg forståelse for hvordan bevegelseslek kan virke inn på barnets utvikling spesielt og generelt
- tilegne seg kunnskap, innsikt og forståelse for kulturbegrepet og for sammenhengen mellom samfunnsutvikling, fysisk aktivitet og helse
- utvikle evne til teoretisk refleksjon og forståelse som grunnlag for planlegging, tilrettelegging, gjennomføring og evaluering av ulike former for lek og fysisk aktivitet i barnehage og skole
- gjennom aktiv deltakelse få allsidig bevegelseserfaring i ulike miljø for å utvikle ferdigheter i fysisk aktivitet og skape en positiv holdning til fysisk fostring

Innhold

Utvikling og læring

- fysisk vekst og motorisk utvikling
- sammenheng mellom sansing, persepsjon og motorikk
- observasjon av barns motorikk og utfoldelse i fysisk aktivitet
- kroppsbevissthet og bevegelseskvalitet

- barn med spesielle behov

Lek og oppvekstmiljø
- bevegelse gjennom tidene
- kjønnsroller
- vurdering av barns oppvekstmiljø med vekt på bevegelsesmuligheter
- utelekeplassen, fysisk utfoldelse og sikkerhet
- overgang mellom barnehage og skole
- minoritetsgrupper

Fysisk aktivitet - natur og miljø
Barmark:
- fysisk og "vill" lek
- terrengleker
- kulturelle leker
- friluftsliv
- orientering

Snø og is:
- lek og aktiviteter i snø

Gymnastikksal:
- grunnleggende bevegelseserfaring
- bruk av ulike redskap og utstyr
- rytmisk lek / dans

Vann:
- lek i og med vann

Fysisk aktivitet og helse:
- kunnskap om kroppens bygning og funksjon
- ergonomi

Fagdidaktikk
- fagdidaktisk grunntenkning
- arbeidsmåter
- organisering
- voksenrollen i lek og fysisk aktivitet
- utstyr og hjelpemidler
- årsplanlegging
- planlegge, tilrettelegge, gjennomføre og vurdere fysisk fostring med barn
- kartlegging og analyse av fysisk aktivitet i barnehagen

Organisering og arbeidsmåter

Studiet i fysisk fostring har et omfang på 12 studiepoeng, 7 st.p. 1. år og 5 st.p. 2. år. Faget organiseres slik at teori og praktisk arbeid utgjør en helhet. Det vil bli lagt vekt på varierte arbeidsmåter. Deler av studentenes arbeid gjennom året er knyttet til eksamen.
Tverrfaglig arbeid er viktig i førskolelærerutdanninga. Tverrfaglige elementer kommer derfor inn i undervisningen i faget. Faget deltar i Tema 1: Flerkulturell lærerutdanning, grunnbegreper og tenkemåter. Tema 2: Lek, læring og oppvekst i flerkulturelt miljø. Tema 4: Naturbarnehage og uteskole i et flerkulturelt perspektiv.

Samarbeidet mellom de forskjellige fagene vil bli koordinert, men det vil også bli krevd av studentene at de selv evner å integrere forskjellige sider av de impliserte fagene.

Faget inngår i forberedelse og gjennomføringen av praksis. Faget deltar også i ulike former for veiledning, samt i vurdering av praksisrapporter. Faget inngår som en del av grunnskolepraksis. Faget deltar i prosjekt om utviklings- og fornyelsesarbeid i barnehagen som ligger i 3. studieår på høsten.

Undervisningen i fysisk fostring krever aktiv deltakelse fra studentene, både i forhold til teoritilegnelse, i gruppediskusjoner og praktisk undervisning. Undervisningen vil foregå i ulike miljø, som barmark, snø, gymnastikksal og vann. Alle teoretiske emner vil bli berørt i undervisningen, men med ulik tyngde. Det forventes at studentene fortsetter med selvstendig arbeid innen emnene. IKT (informasjons- og kommunikasjonsteknologi) kan bli brukt i undervisningen og kan også velges som dokumentasjonsform i forbindelse med ulike oppgaver studentene skal gjennomføre i løpet av studiet.

Deler av undervisningen på barmark legges utenfor høgskolen. Reise og opphold dekkes av studentene. Studentene må ta del i praktisk-pedagogisk arbeid med barn.
Det er nærværsplikt til de deler av undervisningen som studentene ikke kan prøves i til eksamen og der det er nødvendig at studentene gjør egne opplevelser og erfaringer for å skaffe seg innsikt og forståelse relatert til førskolelæreryrket.

Studentene må møte til minst 80 prosent av den nærværspliktige undervisningen. Studenter med for stort fravær må ta igjen det forsømte etter nærmere avtale med studieleder. Studenter kan ikke gå opp til eksamen før kravet om nærværsplikt er oppfylt.

Vurdering

Det legges vekt på at studenten tar ansvar for eget arbeid og egen læring, tar utfordringer og aktivt deltar i faglig samarbeid. Studenten skal evaluere sin egenutvikling gjennom studiet.
Studiet kan ikke godkjennes før nærværsplikten er gjennomført og bestått av seksjonen.

I de skriftlige arbeidene og til eksamen legges det vekt på at studenten viser evne til å tilrettelegge for arbeid i barnehage og at metoder og valg av aktiviteter har solide teoretiske forankringer. Vurderingen vil også bygge på at studenten viser innsikt i de mulighetene fysisk fostring byr på i arbeidet med utvikling av barns basiskompetanse, i arbeid med flerkulturelle barn og i tverrfaglig arbeid i barnehagen. Gruppeoppgaver og prosjektarbeid krever at studentene orienterer seg innenfor et vidt spekter av relevant kildemateriell, og at de dokumenterer bruken av litteratur.
Faget inngår i arbeidet med vurdering av studentenes skikkethet til yrket.

Eksamen

Studiet i fysisk fostring og naturfag med miljølære avsluttes med en felles eksamen i første semester 2. studieår. Eksamen består av en muntlig, individuell høring som teller 40 prosent og som blir sensurert av ekstern sensor, samt en mappevurdering som teller 60 prosent, som blir sensurert av intern sensor. Oppgaver til eksamensmappen skal leveres til fastsatt tid , og mappen lukkes til fastsatt tid i løpet av studieåret. Denne fristen opplyses ved studiestart.

Fra mappen velges to oppgaver som skal vurderes. Karakteren blir slått sammen med karakteren fra den muntlige høringen. Mappen, som skal vurderes av intern sensor, skal inneholde følgende:

- To tverrfaglige gruppeoppgaver, fysisk fostring og naturfag med miljølære
- En individuell oppgave i fysisk fostring
- To individuelle oppgaver i naturfag med miljølære

Ved den muntlige høringen vil halvparten av studentene bli prøvet i fysisk fostring og den andre halvparten av studentene vil bli prøvet i naturfag med miljølære. Hvilket fag studenten skal prøves i,

opplyses en uke før eksamen. Etter at studenten har trukket et emne, vil det bli satt av tid til forberedelse før den muntlige høringen, der det benyttes ekstern sensor.

Eksamenskarakteren føres på vitnemålet som en felles karakter for fysisk fostring og naturfag med miljølære. Det benyttes en gradert skala med fem trinn fra A til E for bestått, og F for ikke bestått. Orientering om eksamensformen følger vitnemålet. Vurderingskriterier vil bli bekjentgjort i god tid før eksamen. Ved ny og utsatt prøve følges samme prosedyre som for ordinær eksamen. Vurderingskriterier vil bli bekjentgjort i god tid før eksamen.

Pensum

Ambjörnsson, Fanny, 1998: *Med kroppen som fiende. Om fem unga kvinnors upplevelse av kropp og identitet. I Gerholm, Lena (red) *Behag og begär, Kulturelle perspektiv på kroppens, intimitetens och sexualitetens transformationer.* Stockholm: Carlsson Bokforlag (20 s)

Breivik, Gunnar, 1978: *To tradisjoner i norsk friluftsliv, i Breivik og Løwmo (red) *Friluftsliv Fra Fridtjof Nansen til våre dager*, Oslo: Universitetsforlaget. (7 s)

Fasting, Merete Lund, 1997: *Friluftsliv og mestringsopplevelser for barn, *Kroppsøving* nr. 4 (4 s)

Flemmen, Asbjørn, 1990: *Skileik*, Oslo: Universitetsforlaget/Norges Skiforbund, s. 14-73, 87-94, 122-157 (100 s)

Grindberg, Tora og Greta Langlo Jagtøien, 1999: *Barn i bevegelse*, Oslo: Tano Aschehoug, s. 9-103, 125-141, (113 s)

Kaarby, Karen Marie Eid, 1998: **Kartforståelse og bruk av kart* (6 s)

Larsen Ann Kristin, 2000: Flerkulturell forståelse, I Haugen Richard (red), *Barn og unges læringsmiljø. Fra enkeltindivid til medlem av flerkulturelt fellesskap,* Kristiansand: Høyskoleforlaget AS. Kap. 14 (14 s)

Larsen. L, 1996: *Å være muslim i norsk skole, I *Scola* nr. 4 (4 s)

Loland, Sigmund, 1995: *Idrett, kultur og samfunn,* Oslo: Universitetsforlaget s. 38-64 (26 s)

Mjelve Øygarden, Astrid, 1994: *Antirasistisk arbeid i barnehagen,* Oslo: Barne- og familiedepartementet, s. 2-34 (22 s)

Moen Ellen/Arne Sivertsen, 1997: *Skritt for skritt.* Stabekk: Vett & Viten, s. 27-73, 93-213, 217-239, 245-270 (200 s)

Nilsen, Anne-Britt, Øyvin Vestre og Tor Jørgen Askim, 1996: *Barnas uterom. Lek og samvær*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 53-75, 135-177 (49 s)

Rasmussen, Torben Hangaard, 1996: *Orden og kaos,* Forsythia, s. 7-18, 57-88 (42 s)

Sherborne, Veronica, 1974: *Utvikling av kroppsbevissthet. *Fysioterapeuten* nr. 41, nov. (9 s)

Skårderud, Finn, 2000: *Verdenskroppen, I *Fysisk helse* nr. 4 (1 s)

Sigmundsson, Hermundur og Arve Vorland Pedersen, 1999: *Barn og bevegelse Motorisk kompetanse og motoriske problemer, I *Barn* nr. 1 (5 s)

Steine, Arnlaug, 1996: *Eg kan eg klarer. Primærmotorisk trening og sansemotorisk stimulering gjennom leik og aktivitet*. Oslo: Kommuneforlaget AS, Kap.15 (30 s)

Felles pensum med naturfag med miljølære
Halvparten av sideantallet er tatt med for hvert av fagene.

Jorde, Arne Nikolaisen, 1998: *Nærmiljøet som klasserom. Uteskole i teori og praksis,* Oslo: Cappelen Akademiske Forlag AS (94 s)

Nordahl, Aina og Sidsel Skappel Midsund, 1996: *Jeg vil mestre,* Oslo: Sebu forlag, Senter for barnehageutvikling (40 s)

Selvvalgt pensum i forbindelse med eksamensoppgaver til mappeeksamen ca. 50 s.

Pensumlitteratur som er markert med *, kan kjøpes som eget kompendium.

Sum totalt sider: 836

Mindre endringer i pensum kan bare gjøres etter avtale med seksjonsleder og studieleder.

Musikk

Innledning

Kunnskapen om at musikalitet er et vesenstrekk ved mennesket er det grunnlaget undervisningen bygger på. Faget musikk er et kunstfag der sang, dans, spill og lytting står i sentrum. Musikken er et nonverbalt språk der kommunikasjon og kreativitet er viktig. Faget ivaretar sider ved menneskets utvikling, både musikalsk og helhetlig.

Studiet i musikk er omfattende og dekker både praktiske og teoretiske disipliner innenfor musikkfaglige og musikkpedagogiske områder. Studenters ulikhet når det gjelder musikalske interesser og erfaringer, fantasi og mottakelighet gir muligheter for spennende musikalske samspill. Dette åpner opp for en bred drøfting av verdier og holdninger til utøving og formidling av musikk.

I yrkessammenheng vil den faglige selvtilliten i stor grad være knyttet til utøvingsnivået hos den enkelte. Det blir derfor viktig at hver student blir stimulert til å videreutvikle sitt eget faglige nivå. Ved å arbeide praktisk med ulike musikkaktiviteter, ved å veksle mellom å skape og gjenskape, vil man opparbeide en trygghet i og oversikt over faget, slik at man vil kunne inspirere og bidra til å skape et positivt musikkmiljø i barnehagen. For å kunne samhandle musikalsk med barn og igangsette og lede musikkaktiviteter, kreves både trygghet og håndverksmessig kompetanse. Samtidig er det nødvendig å beherske et variert musikalsk repertoar og kunne fange opp og møte ulike musikalske væremåter hos barn.

Mål

Målet for studiene er å gjøre studentene i stand til å utøve yrket på en profesjonell måte i et samfunn som er preget av kulturelt mangfold. Gjennom arbeidet med musikkfaget skal studenten utvikle:

- evnen til å formidle musikk og kommunisere musikalsk med barn
- kunnskap om barns musikalske ytringsformer, barns musikalske utvikling generelt men også i forhold til andre kulturer, samt kunnskap om musikalitet som en grunnleggende del av menneskets utrustning og evner
- respekt og forståelse for forskjellige musikalske uttrykk og andre kulturers musikalske ytringsformer
- forståelse for musikk som et opplevelsesfag og et fag som stimulerer skapende evner
- evnen til aktiv musisering gjennom sang, spill, bevegelse og lytting
- dyktighet og trygghet i tilrettelegging og ledelse av et stimulerende musikalsk miljø i barnehagen
- trygghet i eget musikalsk uttrykk

Innhold

Studiet omfatter følgende hovedemner og delemner:

Musikkfaglig egenutvikling
Emnet gir et praktisk og teoretisk grunnlag for å kunne utøve og formidle musikk når det gjelder:
- sang, rytmikk, spill og bevegelse
- musikalsk tilrettelegging og ledelse
- lytting og vurdering
- akkompagnement og improvisasjon

Kulturformidling
Praktisk og teoretisk arbeid med musikk som kulturfaktor og barnehagen som kulturinstitusjon:
- musikalske verdier og tradisjoner
- musikken i et flerkulturelt samfunn. Studentene skal tilegne seg kunnskaper om den norske kulturarven og om andre kulturer, samt kunnskap om og forståelse for musikkens plass og utvikling i forskjellige kulturer. Gi innsikt i og kunnskap om det mangfoldet som finnes når det gjelder bruk av musikk i samvær med barn, både i hjem og barnehage.
- musikalsk identitet, kjønnsroller og sosialisering
- musikkens ulike funksjoner

Læring og utvikling
Praktisk og teoretisk arbeid med musikalsk utvikling og musikalske uttrykk. Emnet er grunnleggende for å kunne møte barn musikalsk i praksisarbeid og i yrkessammenheng:
- musikalitet og musikalsk utvikling
- musikk og barn med spesielle behov
- musikkdidaktisk arbeid i barnehagen og grunnskolens første trinn
- musikalsk opplevelse og erkjennelse
- musikalsk begrepsutvikling

Kommunikasjon, samarbeid og ledelse
Praktisk og teoretisk arbeid i tilrettelegging av et musikalsk miljø som utløser skapende evner, opplevelser og deltaking. Emnet vektlegger førskolelærerens roller som formidler, modell og samspillpartner:
- musikkformidling til barn
- musikalsk mottakelighet
- musikalsk repertoar og kodefortrolighet
- personlige musikalske uttrykk gjennom skapende og gjenskapende arbeid

Organisering og arbeidsmåter

Studiet er på 10,2 studiepoeng og undervisningen er lagt til 1. (3 st.p.) og 2. (7.2 st.p) studieår. Musikkfaget krever aktiv deltakelse gjennom praktisk metodisk musisering og musikkarbeid. Arbeidsmåtene vil veksle mellom praktisk arbeid i mindre grupper, individuelle oppgaver og framlegg, diskusjoner, prosjekt - og praksisarbeid.

Det forutsettes at selvstudiumstiden brukes til egen øving, samspill, lytting og litteraturstudier.

Undervisningen vektlegger praktisk formidling av musikk, med alle de musikalske variasjonsmuligheter det gir for personlig musikalsk uttrykk og utføring, samspill, tilrettelegging, ledelse og instruksjon. Derfor må undervisningen foregå i mindre grupper. Undervisningen er prosessorientert med aktiv

deltakelse der læringen skjer gjennom et tett samarbeid mellom student og lærer og innad i studentgruppen.

Det er nærværsplikt til de deler av undervisningen som studentene ikke kan prøves i til eksamen. Dette gjelder delområdene rytmikk, tilrettelagt musikkarbeid, vokalt og instrumentalt tradisjonsstoff, lydforming og innføring i gitarspill. Ettersom denne musikkundervisningen er gehørsbasert, er det en forutsetning at studentene er tilstede slik at de kan lære seg stoffet og gjøre egne opplevelser og erfaringer for å skaffe seg innsikt og forståelse relatert til førskolelæreryrket.
Studentene må møte til minst 80 prosent av den nærværspliktige undervisningen. Studenter med for stort fravær må ta igjen det forsømte etter nærmere avtale med studieleder. Studenter kan ikke gå opp til eksamen før kravet om nærværsplikt er oppfylt.

Tverrfaglighet: Faget deltar i tema 2: Lek, læring og oppvekst i et flerkulturelt miljø, og Tema 3: Det vakre i verden, Tema 4: Naturbarnehage og uteskole i et flerkulturelt perspektiv og Tema 5: Språk og læring i et tilpasset perspektiv. Faget deltar også i ulike former for veiledning.

I arbeidet med musikk er det viktig å se sammenhengen til annet fagstoff og reflektere over vår felles kulturelle tilhørighet og det flerkulturelle perspektivet som ligger i mange områder av faget.

Vurdering

Studentenes egenutvikling vurderes gjennom studiet. Det legges vekt på at studenten tar ansvar for eget arbeid og læring, tar utfordringer og aktivt deltar i faglig samarbeid, samt har deltatt i de obligatoriske delene av studiet.

Arbeidskrav

Deltakelse i tema 4 og 5. Oppgave presiseres i undervisningsplan.
Arbeidskrav vurderes til godkjent/ikke godkjent av faglærer. Retten til å gå opp til eksamen forutsetter at arbeidskrav er godkjent.
Følgende arbeidskrav/forbedring av arbeidskrav må være godkjent:

- Praktisk/metodisk gruppeoppgave på ca 25 minutter med 2-3 studenter pr. gruppe i musikalsk formidling, samspill og ledelse tilrettelagt for en definert barnegruppe. Kort skriftlig notat som skal leveres 2 virkedager før arbeidskravet gjennomføres.

Studenter som får sykdomsforfall under forberedelser og/eller presentasjon av arbeidskravet vil få tilrettelagt arbeidskravet slik at det kan gjennomføres individuelt.

Vurderingskriterier:

- Alle aktivitetsformer nevnt i oppgaveteksten skal være med.
- Alle aktiviteter må kunne fungere i forhold til en tenkt barnegruppe.
- Tidsrammen skal overholdes.
- Det skriftlige notatet skal være innlevert til avtalt tid.

Grunnlag for individuell vurdering:

- Hver student i gruppen må vise evne til musikalsk formidling, sikkerhet i musikalsk ledelse i forhold til den tenkte barnegruppen (klassen) og kunne fungere musikalsk i forhold til medstudenten(e).

Faget inngår i arbeidet med vurdering av studentenes skikkethet til yrket.

Eksamen

I heltidsstudiet 2. studieår er det tverrfaglig eksamen i fagene drama, forming, musikk og norsk. I heltidsstudiet utformes tverrfaglige oppgaver der hovedvekt legges på ett fag, men med krav om at minst

ett av de andre fagene synliggjøres i eksamensbesvarelsen. Kullet deles i fire grupper. Det avgjøres ved loddtrekning hvilket fag som skal ha hovedfokus for hver gruppe.

Eksamen med hovedvekt på musikk: En praktisk/metodisk gruppeeksamen i musikkformidling, skapende og gjenskapende musikalsk arbeid. 4-6 kandidater pr. gruppe. Kriterier for vurdering blir synliggjort i oppgaveteksten. Eksamen blir vurdert av faglærer og ekstern sensor. Gruppemedlemmene blir vurdert individuelt. Framlegget må derfor inneholde solistiske innslag fra hvert av gruppemedlemmene og vise hver enkelts evne til musikalsk ledelse og instruksjon.

Det gis en karakter for den tverrfaglige eksamenen. Det benyttes en femgradert skala med trinn fra A - E for bestått og F for ikke bestått.
Det anføres i vitnemålet hvilket fag som har hatt hovedvekt ved studentens eksamen. I hvert av de fagene som ikke hadde hovedfokus ved eksamen, anføres karakteruttrykket 'Bestått' på vitnemålet.

Vurderingskriterier

Symbol	Betegnelse	Kvalitativ beskrivelse Fag: musikk 10st.p. Utdanning: Førskolelærer
A	Fremragende	Studenten viser fremragende formidlingsevne, allsidighet, kreativitet og egenferdighet alene og i samspill med andre. Dessuten viser studenten en svært god evne til refleksjon i forhold til musikkdidaktiske problemstillinger.
B	Meget god	Studenten viser meget god formidlingsevne, allsidighet, kreativitet og egenferdighet alene og i samspill med andre. Dessuten viser studenten en god evne til refleksjon i forhold til musikkdidaktiske problemstillinger.
C	God	Studenten viser formidlingsevne, allsidighet, kreativitet og egenferdighet alene og i samspill med andre som ligger på et gjennomsnittlig nivå.. Dessuten viser studenten en gjennomsnittlig evne til refleksjon i forhold til musikkdidaktiske problemstillinger.
D	Nokså godt	Studenten viser begrenset formidlingsevne, allsidighet, kreativitet og egenferdighet alene og i samspill med andre. Dessuten viser studenten en begrenset evne til refleksjon i forhold til musikkdidaktiske problemstillinger.
E	Tilstrekkelig	Studenten viser meget begrenset formidlingsevne, allsidighet, kreativitet og egenferdighet alene og i samspill med andre. Dessuten viser studenten meget begrenset evne til refleksjon i forhold til musikkdidaktiske problemstillinger.
F	Ikke bestått	Studenten viser ikke tilstrekkelig formidlingsevne, allsidighet, kreativitet og egenferdighet alene og i samspill med andre. Dessuten viser studenten ikke tilstrekkelig evne til refleksjon i forhold til musikkdidaktiske problemstillinger.

Pensum

Artikkelsamling, *Musikkarbeid med barn*. (ca 200 s)

Berre, Åslaug, 2000: *Musikk med de minste*. Pedagogisk Forum, Oslo (180 s)

Lie, Jorunn B, 1991: *Grip musikken*. Universitetsforlaget AS, Oslo (266 s)

Sum 646 sider.

I tillegg kommer sangbøker:

Danbolt, Ingrid: *SIKIA, sanger fra Afrika, Latin-Amerika og Asia.* Gyldendal Norsk Forlag A/S, 1996.

Haukenes, Siri og Sylvi Kielland: *Lidele galen, lidele god,* Norsk Musikkforlag, Oslo 2001.

CD'er / kassetter: Informasjon gis ved studiestart.

Noter og sangstoff etter avtale med lærer.

En liste med anbefalt litteratur deles ut ved studiestart.

Mindre endringer i pensum kan bare gjøres etter avtale med seksjonsleder og studieleder.

Naturfag med miljølære

Innledning

Naturfag med miljølære i førskolelærerutdanningen er både et teoretisk og praktisk fag. Praktisk arbeid og teori skal sammen danne grunnlaget for en sansende, opplevende og eksperimenterende arbeidsform. Naturfag med miljølære er mer enn en samling fakta og lover, det er i like stor grad et fag som er preget av arbeidsmåtene.
Studentene vil bli kjent med grunnleggende og eksperimenterende arbeidsmåter i naturfag og studiet vil dyktiggjøre studentene i å bruke dette i arbeid med barn. De må bevisstgjøres på sitt spesielle ansvar når det gjelder å legge til rette aktiviteter både for jenter og gutter. Studentene må også bli bevisst egne holdninger, ressurser og muligheter for personlig vekst i forhold til naturfag med miljølære.

Arbeid med barn ute i naturen kan bidra til å styrke barnas basiskompetanse. Felles naturopplevelser gir grunnlag for et styrket sosialt nettverk mellom barna, fremmer begreps- og språkutvikling og øker barnets selvtillit. Arbeid med naturfag med miljølære gir rom for adekvat arbeid med barn fra ulike kulturer. Arbeid med barn og natur gir også ypperlige muligheter for tilrettelegging for barn med forskjellige forutsetninger.
For at barns opplevelser i naturen skal resultere i forståelse og innsikt, må opplevelsene bearbeides. Kommunikasjon spiller en viktig rolle i læringsprosessen og utviklingen av begrepsapparatet. Observasjon, nysgjerrighet, kreativitet, fantasi, estetikk og etikk er nøkkelord i faget. Naturfaglige opplevelser bør bearbeides gjennom samarbeid med andre fag.

Arbeid med barn skal vektlegge en positiv tilknytning til naturen. Ved å gi barn et personlig forhold til og kunnskaper om naturen, legges grunnlaget for at de selv seinere i livet ønsker å verne om naturen. I vårt problemorienterte samfunn er det viktig å formidle at det er gjevt å leve. I den mediedominansen og informasjonsflommen barn vokser opp i dag, får de et verdensbilde som i altfor stor grad er basert på annenhåndserfaringer. Førstehåndserfaringer med naturen og den verden som omgir barna er viktige brikker som kan være med på å underbygge barnas livsappetitt.

Mål

Studentenes arbeidet med naturfag med miljølære i førskolelærerutdanningen skal:

- fremme opplevelse, glede og nysgjerrighet for naturfaglige emner
- gi forståelse for betydningen av et nært forhold mellom barn og natur, både som egenverdi for barnet og som forebyggende miljøvernarbeid

- gi studentene naturfaglige og fagdidaktiske kunnskaper som setter dem i stand til å tilrettelegge et barnehagemiljø som stimulerer barns nysgjerrighet, oppdagerglede og begrepsutvikling.
- for studenter som skal arbeide i den flerkulturelle barnehagen er det viktig at studiet gir innsikt i og kunnskap om det mangfold som finnes når det gjelder bruk av naturen i samvær med barn, både i hjem og barnehage.

Innhold

Naturfaglige arbeidsmåter, planter og dyr i barnehagen:
- lek og konkrete erfaringer ute i naturen. Fantasi og eksperimenterende holdning, naturopplevelser og begrepsutvikling
- observasjon, innsamling og klassifisering av planter og dyr
- spor og sportegn
- spiringsforsøk, vi planter og sår i barnehagen
- lekbetont eksperimentelt arbeid ute og inne

Økologi og miljølære:
- planter og dyr; levevis og tilpasning til ulike miljøer og årstider
- barns forhold til natur, natursyn og menneskets påvirkning av naturgrunnlaget
- bruk av og lek med naturmaterialer
- praktiske miljøtiltak i barnehagen, barnet i forbrukersamfunnet

Enkel astronomi og årstidsvariasjoner:
- stjernehimmelen til forskjellige årstider
- månen
- sola
- vær og klima

Kropp og helse:
- allsidig bruk av sansene
- lys og syn
- lyd og hørsel
- menneskekroppen
- førstehjelp
- forebyggende helsearbeid, vanlige sykdommer og skader hos barn
- astma, allergi og inneklima

Faget inngår med følgende delemner i tema 1-2
Tema 1
- natursyn og menneskets påvirkning av naturgrunnlaget
- økosystem
- observasjon, innsamling og klassifisering av planter og dyr

Tema 2
- lys og syn
- lek med vann
- eksperimentell lek
- bruk av, og lek med naturmaterialer
- lek og konkrete erfaringer ute i naturen. Fantasi og eksperimenterende holdning, naturopplevelser og begrepsutvikling
- allsidig bruk av sansene

Organisering og arbeidsmåter

Naturfag med miljølære har et omfang på 15 studiepoeng. Faget er plassert i første studieår med 10 studiepoeng og med 5 studiepoeng i andre studieår. Faget deltar i følgende tema:
Tema 1: Flerkulturell lærerutdanning, grunnbegreper og tenkemåter, Tema 2: Lek, læring og oppvekst i flerkulturelt miljø og Tema 4: Naturbarnehage og uteskole i et flerkulturelt perspektiv. Samarbeid mellom ulike fag vil bli koordinert, men det vil også kreves av studenten at de selv evner å integrere forskjellige sider av de impliserte fagene.

Studiet er organisert slik at teori og praktisk arbeid utgjør en helhet. Undervisningen vil knytte teorien til praktiske aktiviteter, feltarbeid, gruppearbeid, studentframlegg, individuelt arbeid og tverrfaglig prosjektarbeid. Det foreleses ikke over fagstoff som studentene kan tilegne seg gjennom selvstudium av pensumlitteraturen. Deler av studentenes arbeid gjennom studieåret er knyttet til oppgaver til eksamensmappen.

Tverrfaglig arbeid er viktig i førskolelærerutdanningen. Tverrfaglige elementer kommer derfor inn i undervisningen i faget. Samarbeid mellom ulike fag vil bli koordinert, men det vil også kreves av studentene at de selv evner å integrere forskjellige sider av de impliserte fagene.
Faget inngår i forberedelse og gjennomføring av praksis gjennom ulike former for veiledning, samt i vurdering av praksisrapporter.
Faget inngår som en del av grunnskolepraksis. Faget deltar i prosjekt om utviklings- og fornyelsesarbeid i barnehagen som ligger i 3. studieår på høsten.
IKT (informasjons- og kommunikasjonsteknologi) kan bli brukt i undervisningen og kan også velges som dokumentasjonsform i forbindelse med ulike oppgaver studentene skal gjennomføre i løpet av studiet.
Det er nærværsplikt til de deler av undervisningen som studentene ikke kan prøves i til eksamen, og der det er nødvendig at studentene gjør egne opplevelser og erfaringer for å skaffe seg faglig innsikt og forståelse relatert til førskolelæreryrket. Dette gjelder 3 dager med ekskursjon og eksperimentelt arbeid.
Studentene må møte til minst 80 prosent av den nærværspliktige undervisningen. Studenter med for stort fravær må ta igjen det forsømte etter nærmere avtale med studieleder. I noen tilfeller vil dette bety neste studieår. Studenter kan ikke gå opp til eksamen før kravet om nærværsplikt er oppfylt.

Vurdering

I de skriftlige arbeidene og til eksamen legges det vekt på at studenten viser evne til å tilrettelegge for arbeid i barnehage og at metoder og valg av aktiviteter har solide teoretiske forankringer.
Vurderingen vil også bygge på at studenten viser innsikt i de mulighetene naturfag med miljølære byr på i arbeidet med utvikling av barns basiskompetanse, i arbeid med flerkulturelle barn og i tverrfaglig arbeid i barnehagen. Gruppeoppgaver og prosjektarbeid krever at studentene orienterer seg innenfor et vidt spekter av relevant kildemateriell, og at de dokumenterer bruken av litteratur.
Faget inngår i arbeidet med vurdering av studentens skikkethet til yrket.

Eksamen

Studiet i fysisk fostring og naturfag med miljølære avsluttes med en felles eksamen i første semester 2. studieår. Eksamen består av en muntlig, individuell høring som teller 40 prosent og som blir sensurert av ekstern sensor, samt en mappevurdering som teller 60 prosent, som blir sensurert av intern sensor. Oppgaver til eksamensmappen skal leveres til fastsatt tid, og mappen lukkes til fastsatt tid i løpet av studieåret. Denne fristen opplyses ved studiestart.

Fra mappen velges to oppgaver som skal vurderes. Karakteren blir slått sammen med karakteren fra den muntlige høringen. Mappen, som skal vurderes av intern sensor, skal inneholde følgende:

- To tverrfaglige gruppeoppgaver, naturfag med miljølære og fysisk fostring

- En individuell oppgave i fysisk fostring
- To individuelle oppgaver i naturfag med miljølære

Ved den muntlige høringen vil halvparten av studentene bli prøvet i naturfag med miljølære og den andre halvparten av studentene vil bli prøvet i fysisk fostring. Hvilket fag studenten skal prøves i, opplyses en uke før eksamen. Etter at studenten har trukket et emne, vil det bli satt av tid til forberedelse før den muntlige høringen, der det benyttes ekstern sensor.

Eksamenskarakteren føres på vitnemålet som en felles karakter for naturfag med miljølære og fysisk fostring. Det benyttes en gradert skala med fem trinn fra A til E for bestått, og F for ikke bestått. Orientering om eksamensformen følger vitnemålet. Vurderingskriterier vil bli bekjentgjort i god tid før eksamen. Ved ny og utsatt prøve følges samme prosedyre som for ordinær eksamen.

Pensum

Bjerketvedt, Dag og Arne Pedersen, 1996: *Grunnleggende biologi og miljølære*. Landbruksforlaget, s 89-115 (26 s)

Dietrichsen, Espen, Petter Hurlen og Kari C. Toverud, 2001: *Den forunderlige kroppen*. Gyldendal Norsk Forlag ASA (100 s)

Johansson, Stina, 1998: *Rundt i naturen sammen med barna 1*. Gyldendal (220 s)

Johansson, Stina, 1996: *Rundt i naturen sammen med barna 2*. Gyldendal (150 s)

Newth, Eirik, 1997: *Se opp - på vår egen stjernehimmel!*. Cappelen (60 s)

Tilley, Helga Risnes og Kjell Aas: *Småbarn med Allergi, Astma, Eksem - Hjem og Barnehage*. Norges Astma- og Allergiforbund, Hegdehaugsvn. 31, Oslo. Boka er utgått, men 30 sider kopieres (30 s)

Ryvarden, Leif, 2000: *Trær. Norsk naturleksikon for barn*. N.W. Damm & Søn AS (52 s)

Wedøe, Leif, 1997: *Fysikkaktiviteter for barnehage og småskole*, Cappelen Akademisk forlag,. s 13-73, s 97-140, s 239-282 (totalt 155 s)

Ca 100 sider selvvalgt litteratur i forbindelse med mapper og tema.

793 sider.

Felles pensum for naturfag med miljølære og fysisk fostring
Halvparten av sideantallet fra hver bok er tatt med for hvert av fagene.

Nordahl, Aina og Sidsel Skappel Misund, 1996: *Jeg vil mestre*. Senter for barnehageutvikling Sebu forlag (40 s)

Jorde, Arne Nikolaisen, 1998: *Nærmiljøet som klasserom, Uteskole i teori og praksis*. Cappelen Akademisk forlag, s. 22-89, 110–200 (79 s)

Tverrfaglig og selvvalgt pensum
Selvvalgt pensum til eksamensmapper 50s.

Sum: 982 sider.

Mindre endringer i pensum kan gjøres etter avtale med seksjonsleder og studieleder.

Norsk

Innledning

Norskfagets viktigste oppgave er å gi studentene et grunnlag for å skape et språklig og kulturelt stimulerende miljø i barnehage og småskole. Kunnskap om språk, tekst og kommunikasjon, om muntlig og skriftlig språkutvikling, om barns språklige kultur og om barnebøker og andre tekster for barn vil stå sentralt i faget. Det vil bli lagt vekt på å forberede studentene til didaktisk arbeid med barn fra ulike miljøer, med ulike morsmål og med ulike forutsetninger for språk- og kulturtilegnelse.

Mål
Målet med studiet er at studenten skal:

- tilegne seg kunnskaper om barns språk og språkutvikling i et flerkulturelt samfunn, morsmål og norsk som andrespråk
- skaffe seg innsikt i og kunne vurdere skjønnlitteratur og andre typer tekster fra ulike deler av verden
- utvikle forståelse og respekt for eget og andres språk og kultur
- kunne skape et rikt og frodig språk- og tekstmiljø for alle barn
- mestre de skriftlige og muntlige språkoppgavene som førskolelæreren møter i sitt arbeid i kontakt og samarbeid med barnehagen og skolens personale, foreldre og instanser utenfor barnehage og skole

Innhold

Teori

Tekst-, sjanger- og språkkunnskap:

- litteratur- og mediekunnskap
- barnelitteraturens historie
- barnas egen kultur
- språkkunnskap
- språk og samfunn, språk og kultur
- språk og litteratur i et flerkulturelt perspektiv

Språk- og tekstkompetanse hos barn:

- utvikling av muntlig og skriftlig språkkompetanse
- tospråklig utvikling
- språk, lek og fantasi
- grunnleggende lese- og skriveopplæring
- språk-, lese- og skrivevansker
- barn og IKT

Tekster

Tekstbegrepet omfatter her tekster i vid forstand: både muntlige og skriftlige framstillinger, ytringer som helt eller primært er verbalspråklige og tekster som rommer bilder og andre ikke-verbale uttrykksformer. Tekstpensum vil delvis bli utarbeidet i samarbeid med studentene. Studentene kan selv velge tekster som er relevante ut i fra egen bakgrunn og for deres fremtidige arbeid i den flerkulturelle barnehagen/skolen.
Tekstutvalget bør dekke følgende:

Fiksjons- og sakstekster med hovedvekt på moderne barnelitteratur:
- tradisjonsstoff (eventyr, sagn, myter, rim, regler m.m.)
- romaner og fortellinger for barn
- bildebøker og tegneserier
- kunstpoesi for barn
- sakstekster for barn
- skjønnlitteratur for voksne

Barneproduserte tekster
- tekster fra barnas egen kultur (rim, regler, ellinger, vitser, gåter, fortellinger, rollelek, m.m.)
- andre tekster (samtaler, samlingsstund, tekstskaping, m.m.)

Radio-, film- og skjermtekster
- barneprogram på radio
- barne-TV
- barnefilm
- CD-rom og nettsteder for barn

I utvalget av tekster for barn skal det være med tekster som er laget spesielt for barn med funksjonshemninger. Tekstutvalget skal til sammen gi positive identifikasjonsmuligheter for både jenter og gutter, for barn fra ulike miljø, og med ulike morsmål og for barn med ulike forutsetninger. Det skal leses tekster på både bokmål og nynorsk. Dansk og svensk bør også være representert.

Didaktisk arbeid med barn
Didaktiske spørsmål blir tatt opp når de ulike innholdskomponentene behandles i undervisningen og i tilknytning til praksisperiodene. Sentrale områder vil for eksempel være vurdering og valg av tekster for barn, høytlesning, muntlig fortelling, samtale, rollelek, dramatisering, lek med språket, synliggjøring og bruk av skrift og bruk av radio, film og skjermtekster i barnehagen.

Praktisk språkbruk
Studentene skal forberede seg til språklige yrkesoppgaver i forbindelse med ledelse, planlegging, ulike samarbeids- og veiledningsoppgaver, pedagogisk fornyelses- og utviklingsarbeid og deltakelse i offentlig debatt. Denne forberedelsen skjer gjennom
- bevisstgjøring på språkbruk i ulike muntlige og skriftlige kommunikasjonssituasjoner (sender, mottaker, medium, sjangervalg m.m.)
- øvelse i muntlig og skriftlig framstilling (for eksempel foredrag, seminar- og debattinnlegg, møteledelse, rapporter, planer, brev, søknader m.m.)
- øvelse i skriftlig bruk av den norske målformen studenten ikke bruker til daglig

Dette arbeidet vil bli knyttet til arbeidskrav og oppgaver som gjøres underveis i studiet.
En del av arbeidet kan også knyttes til tverrfaglige undervisningsforløp.

Organisering og arbeidsmåter

Studiet i norsk har et omfang på 15 studiepoeng. Undervisningen er fordelt på 1. og 2. studieår, med 5 studiepoeng i 1. studieår og 10 studiepoeng i 2. studieår.
Faget deltar i Tema 1: Innføring i lærerutdanningens grunnbegreper og tenkemåter, Tema 2: Lek, læring og oppvekst i et flerkulturelt miljø, Tema 3: Det vakre i verden, Tema 4: Naturbarnehage og uteskole i et flerkulturelt perspektiv og Tema 5: Språk og læring i et tilpasset perspektiv.

Andre studieår:

Tema 4: Naturbarnehage og uteskole i et flerkulturelt perspektiv. Barns språklæring er knyttet til de erfaringer de gjør. Temaer som utvikling av barns språk, begrepslæring, lek og fabulering, skjønnlitterære fortellinger og sakprosa for barn osv. behandles under dette temaet.
Tema 5: Språk og læring i et tilpasset perspektiv . I dette temaet konsentreres norskfaget om utvikling av språk- og tekstkompetanse hos barn (se temaer nevnt overfor under Språk- og tekstkompetanse hos barn), med særlig vekt på språktilegnelse knyttet til konkrete erfaringer, forberedende lese- og skriveopplæring forholdet mellom teksterfaringer og læring, læringsmuligheter i barnehage og skole for barn med andre morsmål enn norsk, og kulturforskjeller når det gjelder språksosialisering og læringsstrategier.

Norskfaget inngår i forberedelser til og gjennomføring av praksis. Faget deltar også i ulike former for veiledning, samt i vurdering av praksisrapporter.

Det er nærværsplikt til de deler av undervisningen som studentene ikke kan prøves i til eksamen. Dette gjelder undervisning som inngår i arbeidskrav og hvor nærværet er en forutsetning for godkjenning av vedkommende arbeidskrav. Omfanget vil gå fram av oppgaveformuleringer og undervisningsplaner. Til åpne forelesninger er det ikke obligatorisk frammøte.

Studentene må møte til minst 80 prosent av den nærværspliktige undervisningen. Studenter med for stort fravær må ta igjen det forsømte etter nærmere avtale med studieleder. Studenter kan ikke gå opp til eksamen før kravet om nærvær er oppfylt.

Vurdering

Studentenes egenutvikling vurderes kontinuerlig gjennom studiet. Det legges vekt på at studenten tar ansvar for eget arbeid og læring, tar utfordringer og aktivt deltar i faglig samarbeid.

Arbeidskrav

Arbeidskrav vurderes til godkjent/ikke godkjent av faglærer. Retten til å gå opp til eksamen forutsetter at arbeidskravet er godkjent.

Følgende arbeidskrav må være godkjent for å få studieenheten bestått:

- Arbeidskrav i tema *5* om teksterfaringer og språklæring**.** Arbeidskravet består av en gruppedel, en klassedel og en individuell del:
  - *Gruppedel*: Hver gruppe velger en tekst som leses/fortelles for ett eller noen få barn, av en av studentene i gruppa. Arbeidet dokumenteres gjennom videoopptak, lydopptak eller lignende. Hver gruppe skal forberede et innlegg til et klasseseminar om erfaringene fra lesingen/fortellingen, og hvilke muligheter de ser i dette tekstarbeidet, hvor de også trekker inn andre relevante erfaringer, belyser problemstillingene i lys av aktuell faglitteratur, osv.

  - *Klassedel*: Studentgruppene arrangerer så et klasseseminar hvor hver gruppe drøfter hvordan de ulike typene tekst som gruppene har valgt å arbeide med, og de arbeidsmåtene gruppa har brukt, kan tenkes å fremme utvikling av språk- og tekstkompetanse hos barn.

  - *Individuell del*: Denne delen av arbeidskravet rettes mot yrkeslivet. Hver student lager et notat til et tenkt personalmøte i en barnehage/1.klasse på skolen. Notatet skal være utgangspunkt for en diskusjon om arbeidsmåter knyttet til tekst, lesing og språk.
    Dette individuelle notatet skrives på den målformen studenten *ikke* bruker til daglig.
    Etter avtale med faglærer gjør studenten bruk av nettløsninger til dette arbeidskravet når det gjelder arbeidsform og presentasjon.
    Studenter som har fått fritak fra sidemål på videregående skole, kan søke om å skrive oppgaven på hovedmålet.

Ved sykdom og andre spesielle forhold kan studenten søke om å gjennomføre oppgaven(e) individuelt. Søknad rettes til Avdeling for lærerutdanning v/studieadministrasjonen.
Faget inngår i arbeidet med vurdering av studentenes skikkethet til yrket.

Eksamen

I heltidsstudiet 2. studieår er det tverrfaglig eksamen i fagene drama, forming, musikk og norsk. I heltidsstudiet utformes tverrfaglige oppgaver der hovedvekt legges på ett fag, men med krav om at minst ett av de andre fagene synliggjøres i eksamensbesvarelsen. Kullet deles i fire grupper. Det avgjøres ved loddtrekning hvilket fag som skal ha hovedfokus for hver gruppe.

Eksamen ligger i slutten av andre studieår. Eksamen med hovedvekt på norsk: Karakteren settes på grunnlag av en 6 timers skriftlig, individuell eksamen. Senest en uke før den individuelle skriftlige eksamen vil studentene få utlevert tre ulike eksamensoppgaver, som de skal forberede til eksamen. En av de tre oppgavene blir gitt til den individuelle eksamenen. Eksamen blir vurdert av faglærer og ekstern sensor.

Det gis en karakter for den tverrfaglige eksamenen. Det benyttes en femgradert skala med trinn fra A - E for bestått og F for ikke bestått.
Det anføres i vitnemålet hvilket fag som har hatt hovedvekt ved studentens eksamen. I hvert av de fagene som ikke hadde hovedfokus ved eksamen, anføres karakteruttrykket 'Bestått' på vitnemålet. Vurderingskriterier vil bli bekjentgjort i god tid før eksamen.

Pensum

*Birkeland:	Barns kultur, i Birkeland, Tone og Risa, Gunvor (red.) *Barns kultur*, LNU/Cappelen, 1997, 7s.
Birkeland, Tone, Ingeborg Mjør og Gunvor Risa (red.), 2000: *Barnelitteratur - sjangrar og teksttypar* ,	LNU/Cappelen (254 s)
*Brendeland, Trude Anette:	Fra bilder og linjer til rabalder og lek! I Aspeland og Røtnes: *Den magiske barnehagen*, Pedagogisk forum 1998 (15 s)
*Elsness, Turid Fosby:	Prosess-skriving og 6-åringer, *Norsklæreren 1, 1988* (9 s)
Gravir, Magnhild og Olav Ismenes, 1995:	*Bøker for barn*. Universitetsforlaget, 4. rev. utg., s. 231-263 og s. 279-285 (39 s)
*Gravir, Magnhild:	Førskolelæraren som forteljar, i Gravir, Magnhild (red.): *Barnet og talemålet.* Universitetsforlaget 1983 (13 s)
Valvatne, Helene og Margareth Sandvik, 2002:	*Barn, språk og kultur*, Cappelen (320 s)
*Ibenholt, Einar:	...og hva skjer *Litteratur for barn og unge 2002*, Det Norske Samlaget

Et utvalg debattartikler (inntil 50 sider).

Sum: 794 sider.

(Artikler merket med * vil bli samlet i et eget kompendium)

I tillegg forutsettes det at studentene setter seg inn i Rammeplan for barnehagen og L97.

Tekster

I tillegg til den obligatoriske pensumlitteraturen skal studentene kunne dokumentere kjennskap til et utvalg tekster (jamfør det utvidete tekstbegrepet) og bøker der følgende sjangre bør være representert:
- bildebøker
- barneromaner/fortellinger

- eventyr, fabler, myter, sagn, legender
- rim, regler og dikt for barn
- sakstekster for barn
- barneproduserte tekster
- tegneserier
- radio- og skjermtekster for førskolebarn
- barnefilm
- barneskildringer i voksenlitteratur

En liste med titler til primærtekster deles ut ved studiestart.

Mindre endringer i pensum kan bare gjøres etter avtale med seksjonsleder og studieleder.

Pedagogisk teori og praksis

Innledning

Andre studieår gir innføring i nye emner i studiet og viderefører de emnene som ble påbegynt i første studieår. En tilstreber også gjennom tverrfaglig samarbeid å knytte linjer til de andre fagene i studiet. Å utvikle sin kommunikative kompetanse i forhold til barn og voksne er sentralt i førskolelærerens yrkeskvalifisering.

Norge er i dag et flerkulturelt samfunn og barnehagen må derfor verne om en positiv identitetsutvikling i tilknytning til egen kulturbakgrunn for hvert enkelt barn. Mange barn har et annet morsmål enn norsk. Barnehagen og skolen må bidra til at disse barna utvikler tospråklighet. Didaktikk betyr planlegging, tilrettelegging, gjennomføring, vurdering og refleksjon over undervisning og læring. Didaktisk refleksjon handler om å kritisk analysere pedagogisk praksis og vurdere ulike alternativ og mulige løsninger i planlegging og praktisk pedagogisk handling.

De voksne i barnehage og skole skal samarbeide for barnas beste. Teoretiske perspektiv på samarbeid og ledelse kan utvikle førskolelærerens evne til å mestre samarbeidsoppgaver og samarbeidskonflikter.

Mål

Studenten skal oppøve seg
- faglig og personlig kompetanse i kommunikasjon
- evne til å samarbeide konstruktivt
- faglig og personlig kompetanse i ledelse
- innsikt i ulike pedagogiske/didaktiske tradisjoner
- kunnskap om hvordan barn utvikler identiteter i et flerkulturelt samfunn
- erfaring med å sammenlikne pedagogiske virksomheter
- evne til å planlegge, gjennomføre og vurdere pedagogiske prosesser
- kunnskap om og erfaring med kulturskaping og kulturformidling
- evne til forståelse og kritisk refleksjon knyttet til teori, tradisjoner og egen praksis
- kunnskap og innsikt i institusjonelle, faglige, sosiale og kulturelle forskjeller i barnehagen/skolen

Innhold

Kommunikasjon

- kommunikasjonsteori
- kommunikativ kompetanse

Oppvekst i et flerkulturelt samfunn:
- barndom i et flerkulturelt perspektiv
- kultur, språk og identitet
- pedagogiske tilbud for små barn i andre land

Samarbeid og ledelse:
- relasjoner
- foreldresamarbeid, samarbeid med foreldre med flerkulturell bakgrunn
- personalsamarbeid
- teorier om ledelse
- lederrollen i barnehagen

Didaktikk og læreplanteori:
- didaktiske grunnkategorier
- didaktiske retninger og modeller

Forberedelse til barnehagepraksis
- didaktikk i lys av praksis
- observasjonsmetoder i forbindelse med planlegging, gjennomføring og vurdering av didaktisk arbeid med barn

Barnehage og skole, mål, tradisjon og virksomhet:
- samarbeid barnehage - skole, overgangsproblematikk
- lek og læring
- førskolelærer og allmennlærer; rolleforståelse og samarbeid

Organisering og arbeidsmåter

Undervisningsformer er som første studieår, men det forventes stadig større grad av egeninnsats og kompetanse innen muntlige dokumentasjonsformer. Organisering og arbeidsmåter konkretiseres i semesterplanen.
Pedagogikk deltar i de to tverrfaglige temaene 2. studieår: "Utebarnehage og uteskole i et flerkulturelt perspektiv" og "Språk og læring i et tilpasset perspektiv"

Vurdering

Arbeidskrav
Arbeidskrav vurderes til godkjent/ikke godkjent av faglærer. Retten til å gå opp til eksamen forutsetter at arbeidskrav er godkjent.

Høst:
- Gjennomført og bestått deltakelse i tverrfaglig tema
- Skriftlig gruppeoppgave ca 10 sider. Vurderes av faglærer til godkjent/ikke godkjent.

Vår:
- Gjennomført og bestått deltakelse i tverrfaglig prosjekt
- Individuell skriftlig didaktisk oppgave knyttet til praksis 12-15 sider (4250-5300 ord) og refleksjonsnotat (etter mal utlevert før praksis)

- Muntlig framlegg i gruppe av gjennomført didaktisk oppgave i grunnskolepraksis. Studentene legger frem en disposisjon: plan for didaktisk arbeid på 1-2 sider (350-700 ord).

Eksamen
Høst 2003: Hjemmeoppgave i gruppe med muntlig høring etter gitt oppgavetekst. Vurderes av ekstern sensor. Karakter: Femgradert med trinn A til E for bestått og F for ikke bestått. Karakteren eller 1/3 av samlet karakter i faget. Ved ny/utsatt prøve følges samme prosedyre som for ordinær eksamen. Eksamen må være bestått for å gå videre til 3. studieår. Vurderingskriterier vil bli lagt frem i god tid før eksamen.

Studenter som får sykdomsfrafall eller av andre tvingende grunner ikke er tilstede under muntlig fremlegg i forbindelse med grunnskolepraksis leverer en individuell skriftlig fremstilling etter avtale med lærer.

Pensum andre studieår

(H - høst, V - vår)

Bae, Berit, 1996:	*Det interessante i det alminnelige*. Oslo: Pedagogisk forum. Kap. 4 (10 s) **H**
Birkeland, Louise, 1998:	*Pedagogiske erobringer*. Oslo: Pedagogisk forum (115 s) **H**
Dypvik, Wigdis, 2000:	Tema og prosjektarbeid på småskoletrinnet i Kibsgaard, Sonja (red.): *Pedagogisk arbeid på småskoletrinnet*. Oslo, Universitetsforlaget, kap.12. (24 s) **V**
Eide, Brit og Nina Winger, 1996:	*Kompetente barn og kvalifiserte pedagoger i den nye småskolen*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag. kap. 1, 2, 3, 4 og 6 (sum 144 s) **H**
Eriksen, Thomas Hylland (red.), 1997:	*Flerkulturell forståelse.* Oslo, Tano Aschehoug. Kap. 1, 2, 3, 4 (35 s) **H**
Gotvassli, Kjell-Åge, 1999:	*Barnehage - organisasjon og ledelse*. Oslo, Tano Aschehoug. Kap. 6, 9, 13 (87 s) **H**
Gunnestad, Arve, 1993:	*Didaktikk for førskolelærere*. Oslo, ano Aschehoug. (190 s)
Handal, Gunnar og Per Lauvås, 1999:	*På egne vilkår.* Oslo, Cappelen. Kap. L, 2, 3 og 5. (60 s) **V**
Loona, Sunil, 1997:	Tospråklighet, i Eriksen, Thomas Hylland (red.): *Flerkulturell forståelse*. Tano Aschehoug. Oslo (22 s) **H**
Loona. Sunil, 1995:	Den norske skolen og innvandrerforeldre – er et jevnbyrdig samarbeid mulig? I: Arneberg, Per og Birte Ravn: *Mellom hjem og skole. Et spørsmål om makt og tillit*. S. 62- 84. (22 s) **V**
Lundestad, Magritt, 2001:	*Konflikter – bare til besvær?* Kristiansand: Høyskoleforlaget. Kap. 2, 3, 4, 8. (40 s) **V**
Malmo, B. & M. Semshaug, 2002:	*Samhandling – veien til kompetanse. Perspektiver på foreldrearbeid i barnehage og skole.* Damm & Søn (119 s) **V**
Mjelve, Astrid Øygarden, 1996:	*Hørt på maken. Tospråklig assistanse i barnehagen*. Barne- og familiedepartementet Q-0928. Oslo (50 s) **H**

Nordland, Eva, 1997:	*Gruppen som redskap for læring*. Oslo, Ad Notam Gyldendal. Kap 4, 5, 6, 7 og 8. (61 s) **H**
Phil, J., 2001:	*Konstruksjon av normalitet og avvik i den flerkulturell skolen*. Rapport fra SEFS - konferansen HiO. s.184- 190. (6 s) **V**
Phillips, D.C. og J.F. Soltis, 2000:	*Læring. Teorier og prinsipper for læring.* Abstrakt Forlag. Kap. 5, 6 og 7 s. 69 – 117. (48 s) **V**
Sand, S. Og T. Skoug, 2001:	*Om evaluering av prøveprosjektet "Gratis korttidsplass i barnehage for alle fire- og femåringer i bydel Gamle Oslo" – og oppfølging inn i skolen.* Rapport fra SEFS - konferansen HiO. s.250 – 259. (9 s) **V**
Tefre, Å., 2001:	*Finnes det glemte sammenhenger av det sosiale rom for at flerspåklige barn skal oppnå 'det gode liv' først i barnehage og så i skole?* Rapport fra SEFS - konferansen HiO. s.227-245. (18 s) **V**
Øzerk, Kamil Z., 2000:	kap 15 og 16 i Haugen, Richard (red.) *Barn og unges læringsmiljø.* Kristiansand, Høyskoleforlaget. (38 s) **H**

Sum:1098 sider. Sum vår 550 sider, sum høst 548 sider

Endringer i pensum kan bare gjøres etter avtale med seksjonsleder og studieleder.

I tillegg forutsettes det at studentene setter seg inn i Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen, spesielt Generell Del.

Religion og etikk

Innledning

Studiet av religion og etikk er omfattende, og dekker flere humanistiske fagdisipliner, som kristendomskunnskap, religionskunnskap, etikk, filosofi og idéhistorie. Samtidig er faget orientert mot hverdagslivet i barnehagen, der etiske og religiøse problem angår barn, forholdet barn-voksen, og personalets voksenverden. Faget får derfor én mer teoretisk, og én mer didaktisk del. Mange barnehager i dag er flerkulturelle, og det er nødvendig at personalet har innsikt i tverrkulturell kommunikasjon.

Sentralt i studiet står en innføring i kristen tro og kulturarv. Det er viktig at studentene også får en religionshistorisk og -sosiologisk innsikt, slik at de kan tilpasse arbeidet i barnehagen til det kulturelle og religiøse klima i byen eller bygda. Innsikt i religionspedagogikk og religionspsykologi er nødvendig for å løse rollen som oppdrager, kultur- og verdiformidler. I barnehagen finnes barn fra hjem med både religiøse og verdslige livssyn. Allmenn livssynsorientering er derfor en viktig del av faget.

Faget grenser inn mot pedagogikk (pedagogisk grunnsyn og verdier), mot norskstudiet (myter); mot forming (religionenes kunsthistorie, kirkebygg etc), mot musikk (sakral musikk); mot fysisk fostring (syn på kroppen); mot naturfag (spesielt økologisk tenkning) og mot sosiologi (religionssosiologi). Derfor vil flerfaglige innfallsvinkler og tverrfaglige prosjekter også være naturlige undervisningsformer. Faget engasjerer studentenes egen overbevisning i etiske og religiøse spørsmål, og må derfor være bredt opplagt, for å ta vare på det livssynsmessige mangfold som finnes i studentgruppene. Undervisningen må derfor være preget av gjensidig respekt og toleranse mellom lærere og studenter.

Faget skal også hjelpe studentene med å komme til klarhet over egne verdier, og eget forhold til religiøse fenomen.

Mål

Målet med studiet er å gjøre studentene i stand til å utøve yrket på en profesjonell måte i et samfunn som er preget av mangfold og endring når det gjelder tro og verdiforankring. I praksis betyr det at det de lærer under studiet må avspeile den virkelighet de skal møte i hverdagen. Det er derfor vesentlig at studentene tilegner seg solid teoretisk kunnskap både om den kristne kulturarv og om andre religioner/livssyn. Som yrkesutøvere vil de aktivt være med på å utforme barns utvikling, og skal bidra til å styrke barns kulturelle og livssynsmessige identitet. Det er derfor viktig at de blir bevisste på egne holdninger i de grunnleggende verdispørsmål.

Kunnskapsmål
- barns religiøse og etiske utvikling
- kristen tro og kulturarv
- religionskunnskap, verdensreligionene, nyreligiøsitet
- livssynskunnskap
- etikkens grunnlagsproblemer

Holdningsmål
- bevissthet om egen verdiforankring
- ansvarlighet i forhold til oppgaven
- verdien av åpenhet, respekt og toleranse
- praktisk-etiske vurderinger i barnehagens hverdag
- bevissthet og ansvarlighet i forhold til barn med spesielle behov

Ferdighetsmål
- evne til å veilede barn i religiøse, livssynsmessige og etiske spørsmål
- formidling av kristen tro og tradisjon
- organisering av tverrkulturelle aktiviteter i barnehagen
- evnen til å løse etiske utfordringer i barnehagens dagligliv

Innhold

Religionspedagogikk og religionspsykologi
For å kunne hjelpe barn i deres personlighetsutvikling, må studentene ha kjennskap til de forskjellige dimensjonene i barns utvikling. Både religiøse, livssynsmessige og etiske komponenter inngår i en helhetlig oppvekst, og studentene må ha både innsikt og teoretiske kunnskaper om den rolle religion, livssyn og etikk spiller i et barns liv.

Delemner:
- årsplanlegging
- barns religiøse og livssynsmessige utvikling
- forholdet mellom formidling og forkynnelse
- analyse og bruk av læremidler

Kristen tro og tradisjon
Store deler av vår kultur er bygget på kristen tro og tradisjon. Denne tradisjonen må formidles til barna, og denne formidlingsprosessen må bygge på kunnskap om sentrale kristne verdier, og på den plass de kristne høytidene har i befolkningen. Samtidig må studentene føres inn i en fortellertradisjon, der de Bibelske fortellingene må ha en sentral plass.

Delemner:
- sentrale fortellinger i Bibelen
- kristen troslære
- de kristne høytidene
- den kristne kulturarven

Allmenn religions- og livssynsorientering
Studentene ved Høgskolen i Oslo lever i en storby, og mange av dem praktiserer i flerkulturelle barnehager. De må derfor ha kunnskap om, og trenes i tverrkulturell kommunikasjon og forståelse. For å forstå kreves det kunnskap om aktuelle religioner, og om den rollen religionen spiller i mange kulturer. I et pluralistisk samfunn kreves det kunnskap om sekulære livssyn, men også om nyreligiøse bevegelser.

Delemner:
- religionskunnskap
- relevante verdensreligioner
- sekulære livssyn
- nyreligiøsitet

Etikk
Etikk vil være en integrert del av barnets hverdag, og derfor må studentene bli fortrolig med de mer teoretiske etiske tankemodellene og grunnlagsproblemene på den ene siden, og praktisk rettet hverdagsetikk på den andre. Barn skal ha støtte og veiledning i sin etiske utvikling, og derfor må studentene ha både teoretiske og metodiske kunnskaper. I yrket skal de oppdra barn, men også arbeide sammen med voksne. De skal forholde seg til hjem og foreldre, og derfor må deres daglige arbeid være forankret i en gjennomtenkt yrkesetikk.

Delemner:
- etiske grunnlagsproblemer
- religiøs og profan etikk
- etisk utvikling og oppdragelse
- yrkesetikk

Organisering og arbeidsmåter

Studiet i religion og etikk starter på et nivå som tilsvarer at studentene har fullført faget religion fra allmennfaglig studieretning i videregående skole.

Studiet er på 12 studiepoeng, hvorav 8 studiepoeng er lagt til første studieår, og de resterende 4 studiepoeng til det andre året. Noen mindre enheter er lagt til det tredje studieår (se nedenfor). Studentene vil ha adgang til individuell og gruppevis veiledning. Det forutsettes at studentene møter forberedt til undervisningen. Aktiv deltakelse både i undervisningstimene, i kollokviegrupper, i seminarer og på ekskursjoner forventes. Nøyaktige undervisningsplaner med litteraturreferanser vil bli lagt ut i begynnelsen av hvert semester skriftlig og på nettet (se litteraturlisten).

Tverrfaglig arbeid er viktig i førskolelærerutdanningen. Tverrfaglige elementer kommer derfor inn i undervisningen i faget. Samarbeidet mellom de forskjellige fagene vil bli koordinert, men det vil også bli krevd av studentene at de selv evner å integrere forskjellige sider av de impliserte fagene.
Faget deltar i Tema : Flerkulturell lærerutdanning - Grunnbegreper og tenkemåter.
Faget inngår i forberedelse og gjennomføring av praksis.
Faget deltar også i ulike former for veiledning, samt i vurdering av praksisrapporter.

Faget inngår som del av grunnskolepraksis.
Faget deltar i prosjekt om utviklings- og fornyelsesarbeid i barnehagen (PUF) som ligger i tredje studieår på høsten.
Faget inngår i todagers flerfaglig seminar i yrkesetikk, som ligger i tredje studieår på høsten.

IKT (informasjons- og kommunikasjonsteknologi) kan bli brukt i undervisningen og kan også velges som dokumentasjonsform i forbindelse med ulike oppgaver studentene skal gjennomføre i løpet av studiet.

Det er obligatorisk nærvær til de deler av undervisningen som studentene ikke kan prøves i til eksamen. Dette gjelder de deler av prosjekter hvor studentenes framlegg inngår i undervisningen. Studentene må møte til minst 80 prosent av den nærværspliktige undervisningen. Studenter med for stort fravær må ta igjen det forsømte etter nærmere avtale med studieleder. Studenter kan ikke gå opp til eksamen før kravet om nærværsplikt er oppfylt.

Vurdering

Fagets egenart krever at vurderingen av studentene foretas på et bredt og allsidig grunnlag, og uavhengig av studentenes verdimessig eller religiøse forankring. Vurderingen må ta hensyn både til teoretisk kunnskap og forståelse, og til praksisrettede ferdigheter.

Arbeidskrav
Arbeidskrav vurderes til godkjent/ikke godkjent av faglærer. Retten til å gå opp til eksamen forutsetter at arbeidskrav er godkjent.
Følgende arbeidskrav må være godkjent for å få studieenheten bestått:

- Individuelt muntlig framlegg i klassen over aktuelt tema fra pensum
- Tverrfaglig gruppearbeid om Prosjekt om utviklings- og fornyelsesarbeid i barnehagen(PUF) som ligger i 3. studieår på høsten
- Aktiv deltakelse og muntlig presentasjon i et todagers flerfaglig seminar i yrkesetikk i 3. studieår på høsten.

Faget inngår i arbeidet med vurdering av studentenes skikkethet til yrket.
Studentenes egenutvikling evalueres gjennom studiet. Det legges vekt på at studenten tar ansvar for eget arbeid og læring, tar utfordringer og aktivt deltar i faglig samarbeid.

Eksamen
Eksamensformen er en 6-timers individuell, skriftlig eksamen høsten i 2. studieår. Oppgaven spør etter både faglige og didaktiske overveielser. Tillatt hjelpemiddel er Rammeplan for barnehagen, Q-0903 B.

Besvarelsene sensureres eksternt.

Det benyttes en gradert skala med fem trinn, fra A til E for bestått, og F for ikke bestått. Eksamenskarakteren vil bli ført på vitnemålet. Vurderingskriterier vil bli bekjentgjort i god tid før eksamen. Ved ny og utsatt prøve følges samme prosedyre som for ordinær eksamen.

Pensum

Domaas, Ola Erik, 1996:	*Tradisjonens tro*. Tano Aschehoug. Kap. 4, 5 og 6 (78 s)
Dyregrov, Atle, 1995:	*Sorg hos barn. En håndbok for voksne.* Bergen: Sigma. Kap. 1-6 (ca. 40 s)

Evenshaug, Oddbjørn og Dag Hallen, 2000:	*Barne- og ungdomspsykologi*. Gyldendal. Kap.11: Barnet i familien (20 s)
Leer-Salvesen, Paul og Levi Geir Eidhamar, 2000:	*Nesten som deg selv. Barn og Etikk*. Høyskoleforlaget (200 s)
Stabell-Kulø, Arnt, 2002:	*Religioner du møter, i barnehagen og i skolen*. Kommuneforlaget (ca. 184 s)
Sødal, Helje Kringlebotn, 1999:	*Kristen tro og tradisjon i barnehagen*. Høyskoleforlaget (248 s)

Div. artikler om Nyreligiøsitet (hefte), 10s.

Samlet sideantall: 780 sider.

I tillegg kommer Bibeltekster og tekster fra Koranen og Dhammapada, som blir spesifisert i semesterplanen. En liste over anbefalt litteratur utleveres ved semesterstart.

Mindre endringer i pensum kan bare gjøres etter avtale med seksjonsleder og studieleder.

Plan for praksis – FKL-studiet – 2. studieår

Høgskolen er nå inne i en overgangsperiode mellom to rammeplaner for førskolelærerutdanning. Det henvises til Studiehåndboken for 2003/04 for å få en helhetlig oversikt over praksis for alle tre årene.

Innledning

Praksis og teori ses på som likeverdige kilder for å utvikle seg til å bli en kyndig og dyktig førskolelærer. Med utgangspunkt i praksis skal studenten søke etter og reflektere over teori som kan være med å belyse praksiserfaringene.

Det er et mål at arbeidet i alle fag skal være med på å gi kunnskap som skal komme til nytte i den framtidige yrkesutøvelse. Studiet skal gjennom ulike former for praktisk pedagogisk arbeid, legge tilrette for praksiserfaringer i vid forstand og sikre at studenten:

- reflekterer over egne og andres handlinger i praksis i barnehage og småskole
- reflekterer over egne og andres handlinger i veiledning med øvingslærer og veiledere fra høyskolen
- reflekterer over egne og andres handling på høgskolen

Gjennom praksisperiodene skal studentene utvikle faglig dyktighet, dvs. bli fortrolige med yrkesutøvelsen og få erfaringer med de arbeidsområdene en førskolelærer har i barnehage og småskole.

Mål, innhold, oppgaver og studiekrav

Rammeplanens utgangspunkt

Rammeplan for barnehagen , Q –0903 B, BFD, (Rp-96)har betydning for valg av mål og innhold i praksisperiodene. Den vektlegger det komplekse samspillet i barnehagen med fokus på sosialt samspill og lek og læring. Et karakteristisk trekk ved arbeid i barnehagen (se Rp – 96, s. 31), er at det tar utgangspunkt i her og nå-situasjonen, mål for barnehagevirksomheten lokalt og samfunnets overordnede mål. Hverdagsaktiviteter i barnehagen er et begrep som har blitt levendegjort og fått status gjennom rammeplanens bruk av begrepet. Rammeplan for barnehagen viser hvordan omsorg og pedagogikk er uatskillelig i den norske barnehagetradisjonen. Rammeplanen er et forpliktende dokument for studenten ved planlegging og valg av utviklingsområde/interessefelt i praksis.

Overordnet mål for praksis

Mål for all praksis er at studenten skal utvikle kompetanse innen arbeid med barn til et yrkesmessig forsvarlig nivå. Studenten skal særlig bli fortrolig med å lede det pedagogiske arbeidet i flerkulturelle barnegrupper.

Mål for 2.studieårs praksisperiode

For å utvikle kompetanse innen arbeid med barn til et yrkesmessig forsvarlig nivå, skal studentene i andre praksisperiode (8 uker andre studieår), utvikle kunnskaper om og ferdigheter i:

- å arbeide selvstendig
- samarbeid
- didaktisk arbeid gjennom å observere, planlegge og vurdere pedagogisk arbeid som er relevant for hele barnegruppen og praksisstedet
- personalsamarbeid, ledelse og veiledning
- å arbeide med barn og voksne med flerkulturell bakgrunn

Se også ”Beskrivelse av nivået for karakteren 'bestått' i praksis".

Progresjon

Studiet skal ha en progresjon blant annet i form av økte forventninger til studenten. Dette innebærer større grad av ansvar for egen læring og tilegning av kunnskap. Praksisperiodene skal gi mulighet for kontinuitet, sammenheng og progresjon. Studenten skal i løpet av studiet utvikle seg fra å være student til å bli en yrkesutøver med handlingskompetanse.

Innhold, oppgaver og studiekrav 2. studieår

Observasjon:
Studenten skal i praksisperiodene få trening i å foreta systematisk observasjon og lære å bruke observasjonene som redskap i det daglige arbeidet. Observasjon i barnehage er en treningsoppgave for at studenten skal kunne lære å bruke ulike observasjonsmetoder som arbeidsredskap i sitt framtidige yrke som førskolelærer.
I andre praksisperiode skal studenten legge vekt på observasjonsmetoder som gir informasjon om hele barnegruppen. Studentene skal observere samspill mellom voksen og barn, og samspill mellom voksne

Dagbok:
Studenten skal føre dagbok i praksisperiodene. Formålet med å skrive dagbok er å fastholde flyktige opplevelser og på denne måte få et sammenhengende materiale som kan danne utgangspunkt for refleksjon over egne og andres handlinger i barnehagen, og som kan virke utviklende på studentens bevisstgjøring av eget pedagogisk grunnsyn. Dagbok er ikke del av vurderingsgrunnlaget i praksis, og må ikke legges frem for øvingslærer eller lærere på høgskolen.

Yrkesoppgaver:
Studenten bør raskt komme i gang med utprøving av ulike yrkesoppgaver. Med yrkesoppgaver menes blant annet ulike hverdagssituasjoner som for eksempel aktiviteter, måltid, samling, garderobe, utelek eller andre oppgaver som er tillagt førskolelærerrollen. Hensikten er at studenten gjennom praktisk utprøving skal øve opp evnen til å mestre oppgaver og bygge opp grunnleggende trygghet i arbeidet. Etter avtale mellom øvingslærer og student skal studenten levere skriftlige planer til øvingslærer før gjennomføring av yrkesoppgaver og ulike typer av lederoppgaver i barnehagen. Etter hvert skal studenten få selvstendig ansvar for utvikling av planer på grunnlag av didaktisk tenkning.

Lederansvar:
Det forventes at studenten får et økende lederansvar i forhold til praksis i første studieår. I andre studieår skal hver student ha minst 5 sammenhengende lederdager. I sammenheng med lederdager og lederuke utformes skriftlige planer for ledelsesoppgavene på forhånd som leveres til og vurderes av øvingslærer. Selvvurdering av gjennomføring leveres øvingslærer i etterkant.

Øvingslærer og student må finne løsninger som tar tilstrekkelig hensyn både til barnehagens/ avdelingens generelle drift og personalsammensetning og til at studenten trenger ledererfaring og utfordringer.

Oppgave knyttet til studiekrav:

- Studenten skal planlegge, gjennomføre og vurdere et pedagogisk arbeid med hele barnegruppa ut fra en didaktisk problemstilling. Problemstillingen bestemmes utfra et utviklingsområde eller interessefelt, og skal bygge på varierte observasjoner med utgangspunkt i lek og læring, ledelse og veiledning av de voksne på avdelingen i forbindelse med arbeidet. Arbeidet skal omfatte pedagogisk teori og praksis og faglig-pedagogiske studier.
- Deler av arbeidet i praksis skal knyttes til det forutgående prosjekt "Språk og læring i et tilpasset perspektiv". Nærmere informasjon vil bli presentert i undervisningsplanen for prosjektet.
- Midtveis og på slutten av perioden skal studenten skrive et refleksjonsnotat om læringsutbyttet i praksis. Midtveisnotatet er veiledningsgrunnlag for veiledning med øvingslærer. Sluttnotatet blir

lest av praksisveileder med kopi til øvingslærer og barnehagens styrer. Eget skjema for refleksjonsnotat blir delt ut før praksisperioden.

Studiekrav:
- skriftlig individuell oppgave
- prosjektoppfølging iflg undervisningsplan
- refleksjonsnotat

Vurdering av studiekrav i praksis, skriftlig individuelle oppgaver
Studenten har selv ansvar for utforming av problemstillinger i tilknytning til oppgavene, og skal søke veiledning både hos praksisveileder, lærer i Fps og øvingslærer i tilknytning til dette. Ved uenighet i forbindelse med utforming av problemstillinger, avgjør praksisveileder den endelige utformingen i samarbeid med studenten. Hvis to studenter er i praksis sammen, kan studentene velge felles eller ulik problemstilling. Skriftlige oppgaver i tilknytning til studiekrav skal imidlertid være individuelt utformet og bære preg av selvstendighet.

Praksisveileder har et overordnet ansvar for å koordinere vurderingsarbeidet av studentens skriftlige arbeid etter praksis. Arbeidet skal vurderes av praksisveileder og lærer i faglig-pedagogiske studier. Praksisveileder har ansvaret for å vurdere helheten i det skriftlige arbeidet.
Øvingslærer skal gå god for at det er samsvar mellom praksisen og innholdet i det skriftlige arbeidet, og skal ha lest oppgaven(e). Øvingslærer skal innen 1 uke sende eventuelle kommentarer til studentens praksisoppgave til praksisveileder.

Studenten skal levere 1 eksemplar av oppgaven(e) til praksisveileder, 1 til faglærer i faglig –pedagogisk studier og 1 til øvingslærer . Frist for levering oppgis i teksten til praksisoppgaven.

Praksis i grunnskolen

I andre studieår skal studentene ha 2 uker praksis i grunnskolen, 20 timer øvingsundervisning og minimum 10 timer veiledning i gjennomsnitt pr. uke. Øvingslærer avgjør i samarbeid med studentene hvordan denne tiden skal disponeres. Praksis er lagt til småskoletrinnet, 1.-4. klasse. Praksisen gjennomføres i grupper på 5.
Grunnskolepraksis skal være i klasser med flerkulturelle utfordringer, fortrinnsvis i skoler der FKL-klassen i allmennlærerutdanningen har hatt sin praksis.

Mål:
- Videreutvikle evne til å arbeide didaktisk gjennom å observere og planlegge, gjennomføre og vurdere pedagogisk arbeid som er relevant for det aktuelle klassetrinnet.

Oppgaver:
- Gjennom deltakende observasjon skal studenten fange opp inntrykk fra skolehverdagen. Studentene skal observere læreren som leder og lek og læring i elevgruppen. Studentene skal føre loggbok.
- Gjennomføre et tverrfaglig arbeid med elevene. Studentgruppen utfører arbeidet sammen. Arbeidet skal dokumenteres skriftlig av gruppen under praksis og med muntlig fremlegges etter praksis.

Studiekrav:
- Gruppeoppgave fra praksis med muntlig framlegg.

Veiledning

Veiledningens primære fokus er studentens læring. All veiledning skal ta utgangspunkt i studentens forutsetninger, kunnskaper og erfaringer. Veiledningen blir gitt av øvingslærere og styrer i praksisbarnehagen, av praksisveileder, faglærere og kontaktlærer ved høgskolen. Veiledningen er obligatorisk.

Veiledning og oppgaver

Studiet vil særlig det første studieåret formulere oppgaver for studenten. Det er likevel alltid et krav til studenten å formulere sine egne oppgaver i samarbeid med praksisbarnehagen. De egendefinerte oppgavene skal knyttes til studentens egne forutsetninger og vurderes i forhold til målene for den enkelte praksisperiode, og de fem skisserte kompetanseområdene. Studentens arbeidsplan for praksis skal godkjennes av øvingslærer. Konkrete oppgaver fra utdanningen blir å finne i egne praksishefter som utarbeides i tilknytning med semesterplanene for studiet. Arbeidet i praksis og refleksjonene rundt erfaringene skal til enhver tid knyttes til de fagstudier studenten er inne i eller har gjennomgått.

Vurdering

All praksis vurderes til bestått/ikke bestått. Øvingslærer er ansvarlig for å gi en helhetlig, skriftlig vurdering av studenten. Vurderingen skal konkret knyttes til målene for den enkelte praksisperiode og være veiledende i sin form. Det skal gjennomføres en formell midtveisvurdering. Øvingslærer har ansvar for at denne vurderingen blir gjennomført. All skriftlig dokumentasjon som blir påkrevd i hver periode må være bestått for at studentens praksis som sådan er bestått.

Ikke bestått barnehagepraksis i 2. studieår fører til at studenten får anledning til å fullføre fagstudiene 2. studieår, gå opp til eksamen og fullføre grunnskolepraksis, men kan ikke gå opp til eksamen i pedagogisk teori og praksis 3. studieår før praksis er gjennomført og bestått.

Utsettelse av praksis pga. sykdom, svangerskap/fødsel eller førstegangs militær/sivil tjeneste innvilges etter gjeldende regler.

Vurderingskriterier

Studenten må ha vist ansvarlighet og forpliktelse i forhold til frammøte, avtaler, arbeidsoppgaver og samarbeid med øvingslærer og andre på praksisstedet.

Fravær fra praksis må ikke overstige 20%. Overstiges denne grensen blir praksis regnet som ikke bestått.

Avdeling for lærerutdanning ved Høgskolen i Oslo har satt opp disse kriteriene for bestått/ikke bestått:

Bestått	Studenten har dokumentert evne til planlegging av egen praksis ut fra høgskolens og praksisbarnehagens mål og forventninger og ut fra egne behov og forutsetninger. Studenten har vist tydelig progresjon i sin utvikling i forhold til de mål som er formulert for praksisperioden. Studenten skal ha gjennomført alle oppgaver som er pålagt i perioden
Ikke bestått	Studenten viser dårlig evne til planlegging av egen praksis og har ikke vist progresjon eller tatt til følge veiledning gjennom praksisperioden i forhold til målene for praksisperioden. Studenten mangler minst en av de pålagte praksisoppgavene.

Dette medfører at øvingslærer i sin vurdering av studenten oppsummerer praksisperioden i forhold til:

- studentens praksisavtale
- målene som er formulert i fagplanen for den aktuelle praksisperiode

Studenten må også sette seg inn i de gjeldende retningslinjer for praksisopplæring og praksisorganisering (vedlegg)

Studenten er underlagt skikkethetsvurdering i alle praksisperioder og har et særlig ansvar selv for å sette seg inn i hva slik vurdering innebærer (se vedlegg)

Roller og ansvar for de ulike aktørene i praksisopplæringen

Dette kapitlet gir en veiledende oppsummering av de ulike rollene lærere og studenter har i praksis. Hensikten er å skape en praksissituasjon som oppleves samlende og helhetlig for studenten.

Studenten

Innholdet i praksis skapes i et samarbeid mellom student og øvingslærer innenfor de rammene fagplanen og praksisoppgaveteksten setter for de enkelte praksisperiodene. Dette gjøres på grunnlag av studentenes behov for læring og de områder øvingslærer mener den enkelte student har behov for å få innsikt i. Omfang og art av oppgaver i praksisperioden vil derfor kunne variere fra student til student, ut fra studentens bakgrunn og ståsted. Praksisavtalen mellom øvingslærer og student, plan over arbeidsoppgavene som skal gjøres i praksis skal utarbeides i de lange praksisperiodene. Avtalen kan revurderes i løpet av perioden ut fra studentens eller øvingslærerens vurdering. Gjennomføring av avtalte oppgaver skal følges opp i hele praksisperioden av student og øvingslærer, og særlig være gjenstand for oppmerksomhet ved midtveisevaluering mellom øvingslærer og student.

Det forventes at studenten viser initiativ og interesse og er en aktiv deltager som selv tar ansvar for egen læring. Dette innebærer å skaffe seg trening i å observere, planlegge og vurdere arbeidet sitt eller få erfaring med ulike yrkesoppgaver. Studenten skal også sette seg inn i barnehagens årsplan. Studenten skal videre aktivt bruke tiden i barnehagen til å bli kjent med førskolelærerrollen og barnehagen som institusjon.

Øvingslærer og barnehagen bør se på studenten som en ressurs og aktivt sette seg inn i hva studenten kan tilføre barnehagen i løpet av praksisperioden.

To studenter hos en øvingslærer bør hele tiden støtte og hjelpe hverandre med pedagogisk refleksjon og konkret arbeid med barna.

Styrer i øvingsbarnehagen

Styreren i barnehagen har ansvar for å skape et godt læringsmiljø for studenten både gjennom intern organisering av praksis og ved å sikre at øvingslærerne utvikler tilstrekkelig veiledningskompetanse. Sammen med personalet planlegger og tilrettelegger styreren studentens praksis slik at studenten får best mulig utbytte av den.
Styreren skal gi studenten innføring i barnehagens visjoner og planer, og hjelpe studenten til å se sammenhengen mellom planene og hva som utføres i praksis. Styrer skal også gi studenten kjennskap til hva styrerfunksjonen innebærer. Dersom det oppstår problemer i barnehagen som får innvirkning på studentens gjennomføring av praksis har styreren det overordnete ansvaret for å finne en løsning.

Styrer har sammen med øvingslærer ansvar for å vurdere om studenten er skikket til yrket.

Øvingslærer

Øvingslærerfunksjonen skal ivaretas av pedagogisk leder med førskolelærerutdanning. Dette gjelder alle praksisperiodene i grunnutdanninga. Øvingslærer har et spesielt ansvar for den praktiske siden av opplæringen i barnehagen og skal veilede studenten i forhold til yrkesrollen. Studentens innsats i praksis danner grunnlag for øvingslærers vurdering av praksiskomponenten i faget pedagogikk. Øvingslærer innkalles til obligatoriske førpraksismøter og vurderingsmøter sammen med praksisveileder og lærere i faglig- pedagogiske studier. Øvingslærer sammen med styrer har det bredeste grunnlaget for å vurdere studentens skikkethet til yrket og innsats i praksis. Øvingslærer har også ansvar for å sette karakter på studentens arbeid i praksis.

Praksisveileder
Praksisveileder har det overordnete ansvaret for veiledning av den enkelte studenten. Praksisveileder skal undervise studenten i pedagogikk, veilede og følge henne/han opp i praksis og på den måten skape sammenheng mellom opplæringa på høgskolen og i praksis og sikre at praksis blir en læringsarena for refleksjon. Praksisveileder har et koordinerende ansvar for praksis og skal ha et nært samarbeid med øvingslærer / styrer og lærer i faglig pedagogiske studier. Praksisveilederen bidrar med generell didaktisk kompetanse og ta ansvar for at sentrale prinsipper for praksis som kontinuitet, sammenheng og progresjon, samt helhetlig og tverrfaglig tenking, blir ivaretatt. Veiledningen av den enkelte student skal fremme en helhetlig og tverrfaglig tenkning.

Praksisveileder leder klassevise samlinger på førpraksismøter og leder vurderingsmøter der øvingslærere og lærere i faglig pedagogiske studier deltar. Praksisveileder har ansvar for koordinering av vurderingsarbeidet. Den skriftlige dokumentasjonen som kreves i hver periode vurderes av praksisveileder og lærer i faglig pedagogiske studier.

Faglærer
Lærere i faglig pedagogiske studier bidrar med fagdidaktisk og fagspesifikk kompetanse gjennom sin veiledning. De veileder studenter gruppevis eller individuelt. Veiledningen skal fremme en helhetlig og tverrfaglig tenkning, og skje i nært samarbeid med barnehage og praksisveileder. Lærere i faglig pedagogiske studier skal delta i forberedelse til praksis og etterarbeid samt vurdering av skriftlig dokumentasjon. Lærer i faglig pedagogiske studier skal delta i vurderingsmøte sammen med øvingslærer og praksisveileder.

Vurderingsrutiner

Skikkethetsvurdering
Skikkethetsvurdering skal foregå løpende gjennom hele studiet. Både praksisveileder, lærer i faglig - pedagogiske studier og øvingslærer har ansvar for å vurdere skikkethet i praksisperiodene. Skikkethetsvurdering omtales i "Forskrift for skikkethetsvurdering i lærerutdanningene".